

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PROCES REVIDIRANJA PREMIJ IN ŠKOD V
ZAVAROVALNICAH

Ljubljana, april 2008

IRENA BATISTIČ

IZJAVA

Študentka Irena Batistič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Barbare Mörec, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 17. 4. 2008

Podpis: _____

KAZALO

| | | |
|---|---|----|
| 1 | UVOD | 1 |
| 2 | OPREDELITEV ZAVAROVANJA IN ZAVAROVALNIC | 2 |
| | 2.1 Opredelitev zavarovanja | 2 |
| | 2.1.1 Delitev in vrste zavarovanj | 3 |
| | 2.1.2 Zavarovalno tveganje | 4 |
| | 2.2 Opredelitev zavarovalnic | 4 |
| | 2.2.1 Opredelitev zavarovalniških kategorij | 5 |
| | 2.2.2 Računovodstvo v zavarovalnicah | 6 |
| 3 | PRAVNA PODLAGA IN OBVEZNA VSEBINA REVIDIRANJA V ZAVAROVALNICAH V SLOVENIJI | 10 |
| 4 | OPREDELITEV REVIDIRANJA | 11 |
| | 4.1 Temeljni koncepti izvajanja revizije | 12 |
| | 4.1.1 Pomembnost | 12 |
| | 4.1.2 Revizijsko tveganje | 13 |
| | 4.1.3 Uradne trditve | 13 |
| 5 | PROCES REVIDIRANJA PREMIJ IN ŠKOD V ZAVAROVALNICAH | 14 |
| | 5.1 Načrtovanje revizije | 15 |
| | 5.1.1 Teoretična izhodišča | 15 |
| | 5.1.2 Revizijski postopki in posebnosti za zavarovalnice | 16 |
| | 5.1.2.1 Izdelava delovnih dokumentov | 16 |
| | 5.1.2.2 Začetni sestanek revizijske skupine | 16 |
| | 5.2 Preizkus notranjih kontrol | 17 |
| | 5.2.1 Teoretična izhodišča | 17 |
| | 5.2.2 Revizija notranjih kontrol za premije in škode | 19 |
| | 5.2.2.1 Sestanek z odgovornimi zaposlenimi | 20 |
| | 5.2.2.2 Opis poslovnih procesov in notranjih kontrol za sklepanje zavarovanj | 23 |
| | 5.2.2.3 Opis poslovnih procesov in notranjih kontrol za reševanje škod | 28 |
| | 5.2.2.4 Pridobivanje dokumentacije | 33 |
| | 5.2.2.5 Preizkus delovanja notranjih kontrol | 34 |
| | 5.2.2.6 Pismo upravi | 37 |
| | 5.3 Preizkus podatkov | 38 |
| | 5.3.1 Teoretična izhodišča | 38 |
| | 5.3.2 Analitični pregled | 39 |
| | 5.3.2.1 Analitični pregled premij in škod | 40 |
| | 5.3.3 Preizkus podrobnosti | 40 |
| | 5.3.3.1 Tehnike vzorčenja | 41 |
| | 5.3.3.2 Preizkus podrobnosti pri premijah in škodah | 41 |
| | 5.4 Pregled in ocenitev zbranih revizijskih dokazov ter izdaja poročila | 42 |
| 6 | SKLEP | 43 |
| | LITERATURA | 46 |
| | VIRI | 47 |
| | PRILOGE | |

1 UVOD

Gospodarski subjekti morajo na osnovi zaključenih poslovnih knjig izdelati računovodske obračune za različna obdobja, tako za notranje kot za zunanje potrebe. Ob koncu poslovnega leta oziroma enkrat letno morajo svoje poslovne knjige zaključiti in izdelati računovodske izkaze (bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz denarni tokov, izkaz gibanja kapitala in pojasnila postavk v teh računovodskih izkazih). Računovodski izkazi izkazujejo premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid družbe in so rezultat delovanja vseh poslovnih funkcij v njej.

Vpis poslovnih dogodkov v poslovne knjige se lahko izvede samo na osnovi verodostojnih knjigovodskih listin, za katere je v prvi vrsti odgovorno poslovodstvo. Zaradi gospodarskega pomena poslovnih subjektov, zlasti finančnih institucij, pa Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1, 2006, 57. člen) in druge oblike regulativ določajo, da verodostojnost računovodskih informacij preveri zunanja revizija. Med finančne institucije uvrščamo tudi zavarovalnice, ki ponujajo zavarovanja, storitve, ki so z ekonomskega vidika nujne in potrebne, zaradi zbiranja prihrank gospodarstva pa zavarovalna dejavnost nosi tudi veliko odgovornost. Zato je potrebno uporabnikom računovodskih informacij z revizijskimi pregledi omogočiti, da si oblikujejo ustrezno mnenje o pravilnosti teh informacij.

Družba objavi svoje letne računovodske izkaze v letnem poročilu skupaj s poslovnim poročilom uprave in revizijskim poročilom. Poslovodstvo predloži revidirano letno poročilo skupaj z revizijskim poročilom v sprejem organom družbe. Revidirano letno poročilo sprejme nadzorni svet družbe, ki ga sestavljajo predstavniki lastnikov in zaposlenih. Letno poročilo se javno objavi, torej je dostopno vsem uporabnikom.

Preverjanje izkazov je obsežno delo, ki ga revizor opravi z namenom, da preveri njihovo resničnost in poštenost, in poda mnenje o njih. Predmet revidiranja je celotni poslovni sistem družbe, ki ga sestavljajo izvajalni, informacijski in upravljalni podsistem. Revidiranje poslovanja se prične s presojanjem, kako delujejo notranje kontrole, ki naj bi bile vgrajene v izvajalni in informacijski podsistem, in presojanjem izrazne moči informacij. Nato pa se nadaljuje s preizkušanjem točnosti podatkov glede na izbrana sodila in uradne trditve. Revizor mora s preizkušanjem notranjih kontrol in podatkov zbrati dovolj zadovoljivih revizijskih dokazov, da lahko oblikuje sklepe, na osnovi katerih poda mnenje o računovodskih izkazih družbe. Revizija mora potekati tako, da pokriva vsa področja delovanja, pomembna za računovodske izkaze, ki so predmet revidiranja. Tako je tudi v zavarovalnicah.

Dve ključni področji delovanja zavarovalnic sta proces sklepanja zavarovanj ter proces reševanja (ugotavljanja, ceditve in likvidacije) škodnih primerov. Pomembni sta tako v samem delovanju, kot tudi pri reviziji zavarovalnice, saj predstavljata velik vpliv na poslovne rezultate zavarovalnice. Poleg tega pa sta to dva glavna elementa osnovne dejavnosti v zavarovalnici, prodaje zavarovanj.

Predmet diplomskega dela je predstavitev problematike in posebnosti pri reviziji premij in škod v zavarovalnici. Pri tem smo si pomagali z interno metodologijo revizijske hiše (ime le-te ostaja anonimno). Ker revizijski postopki pri reviziji zavarovalnic niso predpisani – vsaka revizijska hiša ima svojo metodologijo – je namen diplomskega dela v predstavitvi praktičnega načina dela revizijske hiše. Interno gradivo revizijske hiše je glavni vir, uporabljen v diplomskem delu.

Revizija premij in škod je tako ključno področje dela pri ugotavljanju pravilnosti računovodskih izkazov v zavarovalnici. Z diplomskim delom bi radi pokazali, kako pomemben je strokoven in celovit pristop k reviziji tako kompleksnih področij, kot so premije in škode. Cilj dela je čim bolj natančno predstaviti proces sklepanja zavarovanj in reševanja škod, opredeliti glavna tveganja in probleme, ki se tu pojavljajo, ter opisati najpomembnejše postopke revizije premij in škod v skladu z interno metodologijo.

V diplomskem delu bomo uvodoma opredelili dejavnost zavarovalništva, nato podali pravno podlago za delovanje ter revidiranje zavarovalnic in predstavili revizijsko stroko. V glavnem delu diplomskega dela bom podrobno obravnavali proces revidiranja premij in škod v zavarovalnicah, in sicer po štirih glavnih fazah revizije: načrtovanje, preizkus notranjih kontrol, preizkus podatkov ter izdelava poročila.

Postopek revizije premij in škod je vzet iz konkretnega primera zavarovalnice, ki smo jo revidirali, vendar je predstavljen splošno. Ne spuščamo se torej v konkretne številke in rezultate, opozorimo pa na možne napake in druge posebnosti, ki se lahko pojavijo. Prav tako se ne osredotočimo na aktuarske izračune pri določanju premij, saj je to delo specialista aktuarja, ki sodeluje z revizijsko družbo. Zaradi soodvisnosti s premijami in škodami opišemo zavarovalno-tehnične rezervacije, saj so predvsem škodne rezervacije del revizije škod. Osredotočimo se na revizijo premoženjskega zavarovanja, v teoretičnem uvodu pa predstavimo vse vrste zavarovanja ter omenimo tudi nekatere posebnosti drugih vrst. Ker je pri reviziji premij in škod največji poudarek namenjen reviziji notranjih kontrol, se v diplomskem delu temu tudi najbolj posvetimo, ostale revizijske postopke pa prav tako opišemo.

2 OPREDELITEV ZAVAROVANJA IN ZAVAROVALNIC

2.1 Opredelitev zavarovanja

Ljudje in gospodarske družbe se zavarujejo zaradi različnih razlogov: nenaklonjenosti tveganju (raje imajo gotovost, mirnost), zahtev zakona, zmanjšanja verjetnosti stečaja (če pride do škodnega primera, zavarovanje predstavlja terjatev), načrtovanja ali izogibanja davkov ipd. Zavarovalne produkte kupujejo fizične osebe (posamezniki), pravne osebe (gospodarske družbe), zavarovalnice (pozavarovanje) ter pozavarovalnice (retrocesija) (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Boncelj (1983, str. 13) opredeli zavarovanje kot »ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti.« Nadalje pravi, da ima narodno gospodarstvo potrebo po tej varnosti, ki jo zavarovanje izpolnjuje. Bistvo zavarovanja je prenos zavarovalnega tveganja iz zavarovanca na zavarovalnico. Zavarovanje je pravni posel, dogovorjen s pogodbo, ki zamenja nekaj negotovega – npr. tveganje, da nam bo pogorela hiša – z gotovim, to je plačilo premije. Da se tveganje lahko zavaruje, morajo biti izpolnjeni trije pogoji: dogodek mora biti v prihodnosti negotov in neodvisen od volje zavarovalca, škoda je mogoče oceniti, poleg tega je pogoj tudi ta, da se tveganje lahko izmeri, ovrednoti (Bijelić, 1998, str. 6).

Po Mednarodnem standardu računovodskega poročanja 4 (MSRP 4) je zavarovalna pogodba opredeljena kot pogodba, s katero ena stranka (zavarovalnica) sprejme bistveno zavarovalno tveganje od druge stranke (imetnika zavarovalne police) z dogovorom, da bo imetniku zavarovalne police povrnila škodo, če bo določen negotov prihodnji dogodek (zavarovalni dogodek) negativno vplival na imetnika zavarovalne police. Za negotov prihodnji dogodek je značilno, da se ne ve, če se bo zgodil, kdaj se bo zgodil, ter kakšne bodo vrednostne posledice.

Obvezne sestavine vsakega zavarovanja so: predmet (objekt) zavarovanja, tveganje, za katero je zavarovan, čas trajanja zavarovanja ter oblika škodnega kritja (Bijelić, 1998, str. 5).

2.1.1 Delitev in vrste zavarovanj

Zavarovanja lahko delimo na osnovi več meril. Tako lahko delimo zavarovanja (Bijelić, 1998, str. 47-49):

- po načinu odločanja na obvezna in prostovoljna,
- po predmetu zavarovanja na zavarovanja premoženja v širšem smislu, transportna in kreditna zavarovanja ter zavarovanja oseb,
- glede na to, kdo je zavarovanec na zavarovanja pravnih in fizičnih oseb,
- z vidika izravnavanja na življenjska in neživljenjska ipd.

Z vidika revizije je najpomembnejša delitev zavarovanj na življenjska in neživljenjska, saj se glede na to delitev izkazujejo tudi računovodski izkazi. Življenjsko zavarovanje je zavarovanje človekovega življenja (življenja zavarovanca) za primer škodnega dogodka, to je smrt, in velja za obdobje, za katero je sklenjeno. Če v tem obdobju škodni dogodek nastopi, je zavarovalnica dolžna izplačati (celotno) zavarovalno vsoto (Bijelić, 1998, str. 214). Življenjska zavarovanja so v splošnem za zavarovalnico bolj tvegana od premoženjskih, saj so sklenjena za daljši rok, zato mora zavarovalnica dosegati zajamčen donos na svoje finančne naložbe (Interno gradivo revizijske hiše, 2007). Življenjsko zavarovanje se v grobem deli na klasično življenjsko zavarovanje (časovno omejeno zavarovanje za primer smrti, doživljenjsko zavarovanje, časovno omejeno zavarovanje za primer smrti ali doživetja) in na življenjsko zavarovanje z naložbenim tveganjem. Pri zavarovanju z naložbenim tveganjem celotno tveganje prevzame zavarovalec, sredstva pa se ponavadi nalagajo v investicijske sklade (Vešligaj, 2007, str. 4).

Neživljenjska zavarovanja, večkrat poimenovana tudi splošna ali premoženjska, so vsa ostala zavarovanja, razen življenjskih. Pri teh zavarovanjih je zavarovalna vsota maksimalni možni

znesek, ki se izplača, če nastopi škodni dogodek. Glede na glavne nevarnosti, ki jih zavarovanja krijejo, se razvrščajo v naslednje zavarovalne vrste: nezgodno zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje kopenskih motornih vozil, zavarovanje tirnih vozil, letalsko zavarovanje, zavarovanje plovil, zavarovanje prevoza blaga, zavarovanje požara in elementarnih nesreč, drugo škodno zavarovanje, zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil, zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov, zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil, splošno zavarovanje odgovornosti, kreditno zavarovanje, kavcijsko zavarovanje, zavarovanje različnih finančnih izgub, zavarovanje stroškov postopka, zavarovanje pomoči (Zakon o zavarovalništvu (ZZavar), 2006, 2. člen).

2.1.2 Zavarovalno tveganje

Zavarovalno tveganje se razlikuje od finančnega (ki je tveganje prihodnje spremembe obrestne mere, cene finančnega instrumenta, cene blaga, deviznega tečaja, indeksov ipd.). Zavarovalno tveganje je torej tveganje, ki ni finančno, in se prenese z imetnika na izdajatelja zavarovalne pogodbe. Pogodba, ki ni izpostavljena zavarovalnemu tveganju, ni zavarovalna pogodba (MSRP 4). Bijelić (1998, str. 6) zavarovalno tveganje opredeli kot »možnost slučajne škodljive uresničitve zavarovane nevarnosti na predmet zavarovanja v nekem prihodnjem časovnem obdobju«.

Če hoče zavarovalnica ustvariti dobiček, mora aktivno upravljati s tveganjem. To lahko počne z združevanjem tveganj (statistično gledano bo škod samo določen delež, glede na ta delež želijo zbrati dovolj premij – Boncelj (1983, str. 93-97) imenuje to izravnavanje nevarnosti), razpršitvijo tveganj in varovanjem pred tveganji. Potencialno veliki problemi za zavarovalnico so: katastrofe, velike škode, previsoke premije, prenizke premije, prevare in moralna tveganja. Vsa tveganja so obvladljiva (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Zavarovalnice tveganja nenormalno velikih škod zavarujejo pri pozavarovalnicah. Tveganja v času zavarovalnica obvladuje z ustrežno naložbeno dejavnostjo (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 75).

2.2 Opredelitev zavarovalnic

Finančne institucije se delijo na agentske finančne institucije (borzni posredniki in trgovci ter investicijske banke) ter finančne posrednike. Finančni posredniki se dalje delijo na depozitne (banke) in nedepozitne finančne posrednike. Le-ti pa se delijo na investicijske (investicijski skladi) ter pogodbene finančne posrednike. Med slednje spadajo zavarovalnice (Ribnikar, 1996, str. 43-44). Zavarovalnica je samostojna organizacija, katere temeljna dejavnost je zavarovanje (Boncelj, 1983, str. 14).

V nadaljevanju bomo opredelili nekatere najpomembnejše zavarovalniške kategorije, nato pa predstavili glavne posebnosti računovodstva v zavarovalnicah.

2.2.1 Opredelitev zavarovalniških kategorij

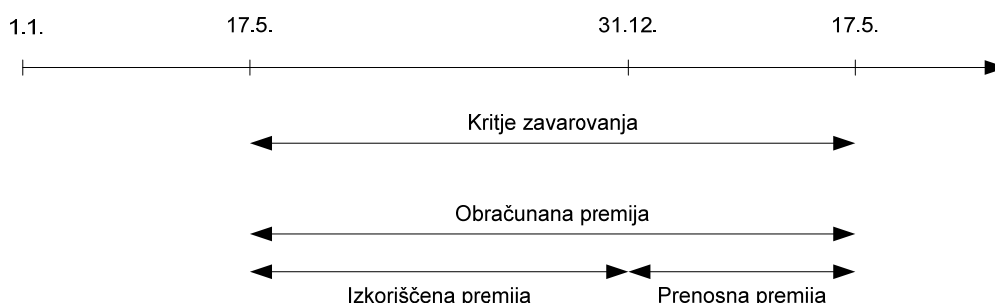
Premija je plačilo za gospodarsko varnost, ki jo zavarovalec (kupec) kupi od zavarovalnice (prodajalca) (Boncelj, 1983, str. 19). Plača jo v vsakem primeru, ne glede na to, ali škodni dogodek nastane ali ne. Premija, ki jo plača sklenitelj zavarovanja, se imenuje kosmata, bruto ali cenikova premija (Flis, 1995, str. 145). Deli se na funkcionalno premijo in režijski dodatek. Prva je namenjena povračilu škod, slednji pa vsebuje sredstva za izvajanje zavarovanja (Ivanjko et al., 1999, str. 41).

Gospodarska varnost je storitev zavarovalnice, odškodnina pa je plačilo v primeru nastanka škode. Lahko je denarna vsota, ki jo plača zavarovalnica, redkeje pa dobrina ali naturalna storitev (npr. zdravstveno zavarovanje). Odškodnine za nadomestitev škode so lahko popolne ali delne (Boncelj, 1983, str. 20).

Zavarovalnica mora v zvezi z vsemi zavarovalnimi posli, ki jih opravlja, oblikovati ustrezne zavarovalno-tehnične rezervacije, namenjene kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj in morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz zavarovalnih poslov (ZZavar, 2006, 113. člen). Sestavljajo jih prenosne premije, matematične rezervacije (pri življenjskih zavarovanjih), škodne rezervacije, rezervacije za bonuse, popuste in storno, izravnalne rezervacije ter druge zavarovalno-tehnične rezervacije. Merjenje teh rezervacij obsega ocenjevanje prihodnjih vplačil in izplačil iz naslova zavarovalnih poslov. Njihova velikost je odvisna od predpostavk, ki jih upošteva zavarovalnica pri izračunu. Zato metodiko za izračune, ki jih opravljajo aktuarji, običajno predpiše nadzorni organ (Medved, 2000, str. 12).

Razumeti je potrebno razliko med obračunano in prenosno premijo. Prenosne premije se pri posameznem zavarovanju oblikujejo v višini tistega dela obračunane premije, ki se nanaša na zavarovalno kritje za zavarovalno obdobje po zaključku obračunskega obdobja, za katerega se izračunava rezervacija (ZZavar, 2006, 114. člen). Na Sliki 1 je prikazana prenosna premija kot delež obračunane premije, ki se nanaša na obdobje od konca leta (31.12.) do konca zavarovanja (npr. 17.5. naslednje leto).

Slika 1: Obračunana in prenosna premija



Vir: Lastna izdelava.

Najpomembnejša obveznost zavarovalnice je, da ob nastopu škodnega dogodka izplača dogovorjeno zavarovalnino. Njena velikost znaša največ znesek zavarovalne vsote, določene v

zavarovalni pogodbi (Ivanjko et al., 1999, str. 51). Zaradi različnih razlogov do poplačila škode ne pride v istem poslovnem letu, v katerem se je škodni dogodek zgodil, zato zavarovalnica za vsak prijavljeni škodni dogodek sproti oblikuje škodne rezervacije. Za tiste, ki še niso prijavljene, pa mora tudi določiti svoje obveznosti.

Obstajata dve obliki škodnih rezervacij: za prijavljene, a še ne poravnane škode, ter za škode, ki so nastale, vendar še niso prijavljene. Škodne rezervacije se oblikujejo v višini ocenjenih obveznosti, ki jih je zavarovalnica dolžna izplačati na podlagi zavarovalnih pogodb, pri katerih je zavarovalni primer nastopil do konca obračunskega obdobja. Oblikovati se morajo ne glede na to, ali je zavarovalni primer že prijavljen, vključevati pa morajo še vse stroške, ki na podlagi teh pogodb bremenijo zavarovalnico (ZZavar, 2006, 116. člen). Za oceno višine škodne rezervacije se je razvila vrsta metod. Ocena za prijavljene škode se najlažje dobi, ko se oceni vsako posamezno škodo, vendar je, še posebno za vrste z veliko škodnimi dogodki, priporočljiva uporaba statističnih metod za primerjavo. Obveznosti iz neprijavljenih škod izračunavajo aktuarji z uporabo statističnih orodij (Medved, 2000, str. 20-21).

Matematične rezervacije se oblikujejo v višini sedanje vrednosti ocenjenih bodočih obveznosti zavarovalnice na podlagi sklenjenih zavarovanj, zmanjšane za sedanjo ocenjeno vrednost bodočih premij, ki bodo vplačane na podlagi teh zavarovanj. Izračunavajo se z uporabo ustreznega aktuarskega vrednotenja, ki upošteva vse bodoče obveznosti zavarovalnice. Obvezne so pri življenjskih in drugih dolgoročnih zavarovanjih (ZZavar, 2006, 117. člen).

Rezervacije za bonuse, popuste in storno se oblikujejo v višini zneskov, do izplačila katerih so upravičeni zavarovanci iz naslova pravice do (ZZavar, 2006, 115. člen):

- udeležbe v dobičku iz njihovih zavarovanj oziroma drugih upravičenj (bonusi),
- delnega znižanja premije (popusti) ter
- povrnitve dela premije za neporabljeni čas zavarovanja zaradi predčasnega prenehanja zavarovanja (storno).

Izravnalne rezervacije so namenjene kritju morebitnih prihodnjih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz že sklenjenih zavarovanj (Medved, 2000, str. 12). Nanašajo se na časovno izravnavo neenakomernega škodnega dogajanja. Zavarovalnica jih po novem zakonu oblikuje le v zavarovalni vrsti kreditnih zavarovanj (ZZavar, 2006, 118. člen).

2.2.2 Računovodstvo v zavarovalnicah

Zavarovalnice prodajajo zavarovanja z namenom ustvarjanja dobička, to pomeni, da morajo biti zbrane premije višje od izplačanih škod in stroškov poslovanja zavarovalnice. Premija bo morala preseči nadomestilo, ki ga zavarovalnica zahteva za sprejem tveganja (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Bilanca stanja v zavarovalnici se precej razlikuje od bilance stanja gospodarske družbe v nefinančnem sektorju. Pomembna postavka na pasivni strani bilance stanja so zavarovalno-tehnične rezervacije za obveznosti, ki se bodo po predvidevanjih na podlagi sklenjenih

zavarovanj pojavile v prihodnosti. Ker so nepredvidljive, je tudi njihova vrednost le ocenjena. Na aktivni strani bilance stanja so sredstva, ki so namenjena pokrivanju teh obveznosti – to so predvsem finančne naložbe z ročnostjo do datuma poplačila škode (Ahčan, 2007).

Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida se pripravljata posebej za vsako skupino zavarovanj (premoženjska zavarovanja razen zdravstvenih zavarovanj, zdravstvena zavarovanja, življenjska zavarovanja) ter skupno za celotno zavarovalnico.

Sredstva zavarovalnice sestavljajo (Sklep o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic – SKL 2007, 2007, Priloga 1):

- neopredmetena dolgoročna sredstva
- naložbe v zemljišča in zgradbe ter finančne naložbe
- naložbe v korist življenjskih zavarovancev, ki prevzemajo naložbeno tveganje
- terjatve
- razna sredstva
- kratkoročne aktivne časovne razmejitev
- nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje
- zunajbilančna evidenca

Obveznosti zavarovalnice pa sestavljajo (Sklep o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic – SKL 2007, 2007, Priloga 1):

- kapital
- podrejene obveznosti
- čiste zavarovalno-tehnične rezervacije in odloženi prihodki od premij
- čiste zavarovalno-tehnične rezervacije v korist življenjskih zavarovancev, ki prevzemajo naložbeno tveganje
- rezervacije za druge nevarnosti in stroške
- obveznosti za finančne naložbe pozavarovateljev iz naslova pozavarovalnih pogodb pri cedentih
- druge obveznosti
- pasivne časovne razmejitev
- nekratkoročne obveznosti vezane na nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje
- zunajbilančna evidenca

V Tabelah 1 in 2 (na str. 8) sta prikazana primera tipične bilance stanja dveh skupin zavarovanj. Vidimo, da se bilanci stanja za premoženjska zavarovanja in življenjska zavarovanja razlikujeta, in sicer v zavarovalno-tehničnih rezervacijah.

Tabela 1: Primer tipične bilance stanja zavarovalnice za splošna (premoženjska) zavarovanja

| <u>Sredstva</u> | | <u>Obveznosti</u> | |
|------------------|-------------|----------------------------|-------------|
| finančne naložbe | 1600 | kapital | 500 |
| terjatve | 150 | prenosne premije | 400 |
| drugo | 50 | škodne rezervacije | 800 |
| | | obveznosti do dobaviteljev | 50 |
| | | drugo | 50 |
| | 1800 | | 1800 |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Tabela 2: Primer tipične bilance stanja zavarovalnice za življenjska zavarovanja

| <u>Sredstva</u> | | <u>Obveznosti</u> | |
|------------------|-------------|----------------------------|-------------|
| finančne naložbe | 1650 | kapital | 400 |
| terjatve | 100 | matematične rezervacije | 1200 |
| drugo | 50 | škodne rezervacije | 100 |
| | | obveznosti do dobaviteljev | 50 |
| | | drugo | 50 |
| | 1800 | | 1800 |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Izkaz poslovnega izida je sestavljen iz prihodkov od premij, zmanjšanih za škode, popravljenih za spremembe rezervacij ter zmanjšanih za operativne stroške posamezne vrste zavarovanja. Vrste operativnih stroškov v zavarovalnici so stroški obdelave škod (npr. cenilni stroški), stroški sklepanja in pridobivanja zavarovanj (npr. provizije), stroški dela, stroški amortizacije ipd. Ker v diplomskem delu proučujemo predvsem revidiranje premoženjskih zavarovanj, je v Tabeli 3 prikazana sestava izkaza poslovnega izida iz premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih. Izračun čistega poslovnega izida zavarovalnice pa je prikazan v Tabeli 4 (na str. 9).

Tabela 3: Izkaz poslovnega izida iz premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih zavarovanj

| | |
|-------|---|
| I. | Čisti prihodki od zavarovalnih premij |
| II. | Razporejen donos naložb, prenesen iz izkaza čistega izida zavarovalnice |
| III. | Drugi čisti zavarovalni prihodki |
| IV. | Čisti odhodki za škode |
| V. | Sprememba drugih čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij |
| VI. | Čisti odhodki za bonuse in popuste |
| VII. | Čisti obratovalni stroški |
| VIII. | Drugi čisti zavarovalni odhodki |
| IX. | Sprememba izravnalnih rezervacij |
| X. | Izid iz premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih (I+II+III-IV+V-VI-VII-VIII+IX) |

Vir: Sklep o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic – SKL 2007, 2007, Priloga 1.

Tabela 4: Izračun čistega poslovnega izida zavarovalnice

| | |
|-------|---|
| I. | Izid iz premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih |
| II. | Izid iz življenjskih zavarovanj |
| III. | Izid iz zdravstvenih zavarovanj |
| IV. | Prihodki naložb |
| V. | Razporejen donos naložb, prenesen iz izkaza izida iz življenjskih zavarovanj |
| VI. | Razporejen donos naložb, prenesen iz izkaza izida iz zdravstvenih zavarovanj |
| VII. | Odhodki naložb |
| VIII. | Razporejen donos naložb, prenesen v izkaz izida iz premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih |
| IX. | Drugi prihodki iz zavarovanj |
| X. | Drugi odhodki iz zavarovanj |
| XI. | Drugi prihodki |
| XII. | Drugi odhodki |
| XIII. | Poslovni izid obdobja pred obdavčitvijo (I+II+III+IV+V+VI-VII-VIII+IX-X+XI-XII) |
| XIV. | Davek iz dobička |
| XV. | Odloženi davki |
| XVI. | Čisti poslovni izid obračunskega obdobja (XIII-XIV+XV) |

Vir: Sklep o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic – SKL 2007, 2007, Priloga 1.

Med prihodki zavarovalnice so najpomembnejši čisti prihodki od zavarovalnih premij. Izračunajo se kot obračunane kosmate premije, zmanjšane za pozavarovalni del premij in popravljene za spremembo čiste prenosne premije. Kosmata zavarovalna premija predstavlja obračunano premijo v tekočem letu (Slovenski računovodski standardi (SRS) 32.34).

Med odhodki zavarovalnice pa prevladujejo čisti odhodki za škode. To so v tekočem letu obračunane (kosmate) škode (brez pozavarovalnega deleža v teh škodah), povečane za povečanja oziroma zmanjšane za zmanjšanja škodnih rezervacij (SRS 32.29).

Ključne aktivnosti v zavarovalnici so: proces sklepanja zavarovanj, proces naložbenja, proces pozavarovanja, proces reševanja škodnih primerov, finance, aktuarstvo, stroški uprave, podpora informacijskih sistemov ter skladnost z regulativo. Zato ključna ali najpogostejša področja revidiranja v zavarovalnici obsegajo revidiranje naložb, premij, zavarovalno-tehničnih rezervacij, škod, regresov, pozavarovanja, osnovnih sredstev, plač, provizij, operativnih stroškov, notranje revizije, zapisnikov sej skupščine, uprave in nadzornega sveta, informacijske tehnologije, zakonodaje in poročanja, bruto bilance in računovodskih izkazov (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

3 PRAVNA PODLAGA IN OBVEZNA VSEBINA REVIDIRANJA V ZAVAROVALNICAH V SLOVENIJI

Revizija zavarovalnic je po 57. členu ZGD-1 (2006) obvezna in obsega (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- identifikacijo in preizkušanje notranjih kontrol v skladu z Mednarodnimi standardi revidiranja (MSR) in interno metodologijo,
- pregledovanje računovodskih podatkov (računovodskih izkazov) zavarovalnic v skladu z MSRP, ZZavar, podzakonskimi predpisi Agencije za zavarovalni nadzor (v nadaljevanju: Agencija), MSR in interno metodologijo,
- izdelavo analiz poslovanja družb,
- aktivno komunikacijo,
- svetovanje družbam.

Zavarovalnice za evidentiranje računovodskih kategorij uporabljajo MSRP, ZGD-1, ZZavar ter predpise Agencije. Revizor pri svojem delu uporablja še MSR, Zakon o revidiranju (ZRev-1) ter stališča Slovenskega inštituta za revizijo, bistvo njegovega dela pa je pregledati, če zavarovalnica posluje in poroča v skladu z omenjenimi predpisi.

S 1. 1. 2007 so morale zavarovalnice začeti voditi poslovne knjige v skladu z MSRP. To določa 54. člen ZGD-1 (2006) in Sklep o prvi sestavitvi računovodskih poročil zavarovalnic v skladu z MSRP (2005). Določila v zvezi s premijami in škodami najdemo med drugim v naslednjih predpisih: ZZavar, Sklep o oblikovanju zavarovalno-tehničnih rezervacij, Sklep o kontnem okviru zavarovalnice, Sklep o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic - SKL 2007, Sklep o podrobnejših merilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij ter za potrebe revizije Sklep o podrobnejši obliki in najmanjšem obsegu ter vsebini revizijskega pregleda in revizorjevega poročila zavarovalnice. Zaradi uskladitve evropske zakonodaje so direktive evropske skupnosti podlaga za te predpise (Spletna stran Agencije, 2008).

ZZavar ureja temeljna vprašanja, ki se nanašajo na ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje zavarovalnic. ZZavar (2006, 167. člen) nalaga, da mora letno poročilo zavarovalnice pregledati pooblaščen revizor, zavarovalnica pa mora Agenciji predložiti revidirano letno poročilo najkasneje v šestih mesecih po izteku koledarskega leta. Če revizor pri pregledu ugotovi, da zavarovalnica krši pravila o obvladovanju tveganj ter ji zaradi tega grozi nelikvidnost ali plačilne nesposobnosti, ali da je ogrožena varnost poslovanja oziroma zavarovancev, mora o tem obvestiti Agencijo (ZZavar, 2006, 168. člen). Uprava zavarovalnice mora revizorju posredovati vso potrebno dokumentacijo, mu omogočiti vpogled v poslovne knjige, spise in računalniške zapise ter dostop do delovnih prostorov (ZZavar, 2006, 169. člen).

Velikokrat se je izkazalo, da je revizija potrebna tudi zaradi prevar zavarovalnic z izkazovanjem rezervacij, kadar hočejo manipulirati s poslovnim izidom. Revizija temu področju posveča velik

pomen. Zavarovalnice manipulirajo s škodnimi rezervacijami tudi, da bi se izognile neustreznosti določenih kazalnikov, ki so uporabljani za ocenitev solventnosti. Tako se izognejo tudi dodatnim nadzorom (Gaver, Paterson, 2004). Raziskave nakazujejo, da lahko uprava finančno šibke zavarovalnice usmerja svoje ocene škodnih rezervacij navzdol, da bi povečala dobiček, ali se izognila nadzoru (Petroni, 1992). Razlog za napihovanje rezervacij je prevelik dobiček, torej se hoče zavarovalnica najbrž izogniti davčnim bremenom (Bierens, Bradford, 2005).

Zavarovalnice so že od nekdaj pod velikim nadzorom, saj morajo biti preverjene tako njihove napovedi poslovanja v prihodnosti, kot tudi preteklo delo. Zavarovalništvo je edina panoga, ki prodaja produkte, preden je dokončno znan njihov strošek (negotovi zneski odhodkov iz naslova škod). Zanesti se mora na aktuarje, ki napovedujejo prihodnje obveznosti. Napovedovanje prihodnosti je torej del zavarovalništva. Revizor mora preveriti razumnost teh napovedi (delo aktuarjev), kot tudi pravilnost preteklega poslovanja. V zavarovalnici ima torej pomembno vlogo, zato se tudi nanj vrši vedno več pritiskov in regulativnih omejitev, po katerih se mora ravnati. Zaradi škandalov, ki so se v preteklosti dogajali, je v Združenih državah na tem področju posebej aktualen zakon Sarbanes-Oxley (Green, 2006).

4 OPREDELITEV REVIDIRANJA

Taylor in Glezen (1996, str. 32-34) revidiranje v širšem smislu opredelita kot sistematičen postopek nepristranskega pridobivanja in vrednotenja dokazov v zvezi z uradnimi trditvami o gospodarskem delovanju. Ožje pa opredelita tudi revidiranje računovodskih izkazov, ki je »zbiranje dokazov o uradnih trditvah v računovodskih izkazih podjetja in uporabljanje teh dokazov za preverjanje njihove skladnosti s splošno sprejetimi računovodskimi načeli (standardi) ali drugimi splošnimi temelji računovodstva«.

ZRev-1 (2001, 1. člen) opredeli revidiranje kot »preizkušanje in ocenjevanje računovodskih izkazov ter podatkov in metod, uporabljenih pri njihovem sestavljanju, in na podlagi tega dajanje neodvisnega strokovnega mnenja o tem, ali računovodski izkazi v vseh pomembnejših pogledih podajajo resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovni izid pravne osebe«, v skladu z relevantnimi standardi.

Revidiranje računovodskih izkazov je torej le ena izmed vrst revidiranja. Ostali dve vrsti revidiranja sta revidiranje skladnosti s predpisi in revidiranje poslovanja (Taylor, Glezen, 1996, str. 33).

Nadziranje v splošnem pomeni nadzorni ukrep zagotavljanja skladnosti z normami. Obstaja več vrst nadziranja, v zavarovalnicah ga izvajajo zunanji revizorji, državni organi in notranji revizorji (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 248). S tem v zvezi Taylor in Glezen (1996, str. 35-37) revidiranje razdelita na zunanje, državno in notranje. V diplomskem delu je obravnavano zunanje revidiranje zavarovalnic. Državna nadzorna institucija na področju zavarovalništva v

Sloveniji je Agencija, njeno delovanje pa nadzira Računsko sodišče (spletna stran Agencije, 2008). Notranja revizija ima v zavarovalnici velik pomen, saj je neposredno odgovorna poslovodstvu in upravi. Njen cilj je pregled učinkovitosti in uspešnosti poslovanja, usklajenosti z notranjimi in zunanjimi predpisi ter ustreznosti in učinkovitosti notranjih kontrol (Sawyer, Dittenhofer, Scheiner, 2003, str. 1271).

Razloge za revidiranje je podala Ameriška zveza računovodij (Taylor, Glezen, 1996, str. 41-42):

1. Spor med pripravljavci in uporabniki informacij lahko povzroči izkrivljenost (pristranskost) podatkov.
2. Informacije imajo lahko znatne gospodarske posledice za tistega, ki odloča.
3. Za pripravo in preverjanje informacij je pogosto potrebno strokovno znanje.
4. Uporabniki pogosto ne morejo neposredno presoditi kakovosti informacij.

Namen revidiranja računovodskih izkazov je izdelava mnenja o poštenosti računovodskih izkazov (Taylor, Glezen, 1996, str. 49), pri slovenskih zavarovalnicah v skladu z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. Revizor je odgovoren le za oblikovanje mnenja in njegovo vsebino, vendar je za pripravo in verodostojnost računovodskih izkazov odgovorno poslovodstvo.

Uporabniki računovodskih izkazov družbe želijo imeti na voljo vpogled v resnično ekonomsko in finančno stanje organizacije. Za upnike in lastnike največkrat pridejo v poštev letna poročila, izdelana s strani poslovodstva in s pomočjo računovodstva. Z obveznim revidiranjem letnih poročil družb oziroma poročilom zunanje revizije dobijo uporabniki zagotovilo, da računovodski izkazi na realen in objektivni način prikazujejo položaj in uspešnost družbe. V poročilu poda revizija nepristransko mnenje o skladnosti izkazov s sprejetimi računovodskimi načeli, standardi in državnimi predpisi (Koletnik, 1997, str. 113).

4.1 Temeljni koncepti izvajanja revizije

Revizijski proces je zasnovan na treh temeljnih konceptih revizije: pomembnosti, revizijskem tveganju ter uradnih trditvah.

4.1.1 Pomembnost

MSR 320 opredeljuje pomembnost. Pomembna je tista postavka, katere izpustitev ali napaka bi lahko vplivala na pravilnost izkazov oziroma na odločitve uporabnikov izkazov. Pomembnost je računsko določena meja za dopustno velikost napake. Pri večjem splošnem tveganju je določena pomembnost manjša. Po revizijskih hišah obstajajo razlike pri načinu določanja pomembnosti. Po interni metodologiji revizijske hiše, katero predstavljamo v diplomskem delu, je skupna (»overall materiality«) pomembnost na ravni celotnih računovodskih izkazov, določi se kot odstotek neke postavke v izkazih (npr. 5 % povprečnega dobička pred davki za zadnja tri leta). Planska pomembnost (»planning materiality«) je pomembnost v zvezi z uradnimi trditvami za posamezne vrste transakcij, stanja računov ter razkritij in se navadno določi med 50 % in 75 % skupne pomembnosti. Najmanjša pomembnost (»SUD posting materiality«) je vsota, do katere revizorju napak ni treba obravnavati, in se navadno določi kot 5 % skupne pomembnosti (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

4.1.2 Revizijsko tveganje

Revizijsko tveganje pomeni tveganje, da bo izraženo neprimerno revizijsko mnenje, če so računovodski izkazi pomembno napačni. Revizijsko tveganje je možnost, da stanja na kontih vključujejo pomembno napačne navedbe (celotno revizijsko tveganje), ter možnost, da jih revizor ne odkrije (tveganje pri odkrivanju). Celotno revizijsko tveganje se deli na tveganje pri delovanju in tveganje pri kontroliranju (Whittington, Pany, 2001, str. 137). Za tveganje pri delovanju je značilno, da je uradna trditev dovzetna za bistvene napačne navedbe, če predpostavljamo, da ni ustreznih notranjih kontrol. Tveganje pri kontroliranju obstoji, če delovanje notranjih kontrol ne bo pravočasno preprečilo ali odkrilo in popravilo pomembnih napak (Duhovnik, 2006, str. 3-4).

4.1.3 Uradne trditve

Za resničnost in poštenost računovodskih izkazov je odgovorno poslovodstvo družbe. Pri njihovem pripravljanju oblikuje uradne trditve, ki se nanašajo na stanja na kontih in razkritja. Revizor mora glede vseh pomembnih stanj in razkritij pridobiti podlago oziroma dokaze za svoje mnenje. V ta namen določi cilje, uporabljene pri revidiranju posameznega konta, tako da jih poveže z uradnimi trditvami poslovodstva. Revizijski cilji naj bi pokazali, ali so uradne trditve poslovodstva veljavne (Taylor, Glezen, 1996, str. 260). Revizor oceni tveganje bistvene napake na ravni uradnih trditev tako, da pretehta različne možne napake, ki se lahko pojavijo, nato pa načrtuje in izvaja ustrezne revizijske postopke. Vsako pomembno postavko oceni z vidika več različnih uradnih trditev. Če ni napak, je v skladu z vsemi ali vsaj večino uradnih trditev (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Poznamo več vrst uradnih trditev: za časovno obdobje, za stanja na koncu obdobja ter za predstavitev in razkritje. Uradne trditve za časovno obdobje po interni metodologiji so:

- nastanek poslovnega dogodka: dogodki in transakcije, ki so evidentirani, so se dejansko zgodili in se nanašajo na družbo;
- popolnost: vsi dogodki in transakcije, ki bi morali biti evidentirani, tudi dejansko so evidentirani;
- točnost: zneski in drugi podatki so evidentirani točno (matematično pravilno);
- časovna razmejitev: dogodki in transakcije so evidentirani v pravilno obdobje;
- klasifikacija: dogodki in transakcije so evidentirani na pravilne konte oziroma račune.

Uradne trditve za stanja na koncu obdobja po interni metodologiji so:

- obstoj: sredstva in obveznosti do virov sredstev dejansko obstajajo;
- pravice in obveznosti: družba poseduje oziroma ima pravico do sredstev, obveznosti pa predstavljajo njen dejanski dolg;
- popolnost;
- vrednotenje in razporeditev: sredstva in obveznosti do virov sredstev so vključeni v izkaze v pravih zneskih, vsaka vrednostna prilagoditev pa je ustrezno evidentirana.

Uradne trditve za predstavitev in razkritje po interni metodologiji pa so:

- nastanek poslov ter pravice in obveznosti: razkrite postavke so dejansko nastale in se nanašajo na družbo;
- popolnost: vsa razkritja, ki bi morala biti vključena v izkaze, tudi dejansko so;
- klasifikacija in razumljivost: računovodske informacije so primerno predstavljene in opisane, razkritja pa jasno izražena;
- točnost in vrednotenje: računovodske in druge informacije so razkrite pošteno ter ustreznih vrednosti.

5 PROCES REVIDIRANJA PREMIJ IN ŠKOD V ZAVAROVALNICAH

Proces revidiranja dveh ključnih področij v zavarovalnici, sklepanja zavarovanj in reševanja škod, je zelo kompleksen, hkrati pa nujen, in zato del postopkov revizije v vsaki zavarovalnici. Odvisen je od več dejavnikov, po eni strani od zakonodaje, velikosti zavarovalnice in vrste zavarovanja, po drugi strani pa od revizijske hiše, njenih postopkov ter samega dogajanja med revizijo oziroma njenih ugotovitev.

Proces revidiranja premij in škod je povzet po interni metodologiji večje revizijske hiše, ki deluje v Sloveniji. Ker so nekateri postopki poslovna skrivnost, niso javno dostopni. Najprej navajamo glavne faze revizije, revizijski pristop ter metodologijo revizijske hiše.

Glavne faze revizije so (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. Načrtovanje revizijskega pristopa: ocena tveganja pri sprejetju revizijskega posla, opredelitev pogojev za sprejem posla.
2. Začetno načrtovanje: pridobitev spoznanj o poslovanju naročnika, pridobitev spoznanj o naročnikovem računovodskem sistemu, začetno analitično preiskovanje, ocena pomembnosti.
3. Ocena revizijskega tveganja: pridobitev spoznanj o naročnikovem kontrolnem okolju, ocena tveganja na ravni kontov in posameznih poslov.
4. Razvijanje revizijskega programa: načrtovanje revizijskega pristopa za posamezne konte, načrtovanje preizkušanja notranjih kontrol.
5. Izvedba revizijskega programa: preizkušanje notranjih kontrol in ovrednotenje izsledkov preizkusov, preizkušanje podatkov, celovito ovrednotenje izsledkov na osnovi vzorčenja, pregled računovodskih izkazov.
6. Dokončanje revizije in poročanje: pregled dogodkov po datumu bilance stanja, priprava predstavitvenega pisma poslovodstvu, poročanje o slabostih in pomanjkljivostih notranjega kontroliranja in predlogi za odpravo, poročanje o računovodskih izkazih.

Revizijski pristop obravnavane revizijske hiše je (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. razumevanje poslovanja,
2. ocenitev poslovnih tveganj,
3. ocenitev revizijskih tveganj,
4. določitev revizijskih postopkov.

Procesa revizije se je potrebno lotiti sistematično, potrebuje torej natančno pripravo oziroma načrtovanje. Sama izvedba revizije temelji na preizkusu notranjih kontrol in preizkusu podatkov, večino časa se vrši v poslovnih prostorih družbe. Izdaja revizorjevega poročila je sklepni del vsake revizije in povzema vse dogajanje in ugotovitve.

Splošno zaporedje revizijskih postopkov se razlikuje po revizijskih hišah. Pri odločanju o vseh postopkih, tako začetnih kot nadaljnjih, mora revizor poznati odgovore na nekatera pomembna vprašanja in tako slediti korakom v procesu revizije, hkrati pa se mora prilagajati dejanskemu stanju in ugotovitvam pri reviziji. V Prilogi 1 je predstavljena metodologija revizijske hiše, ki je predstavljena v diplomskem delu ter proces odločanja za pridobitev zagotovil o pravilnosti stanj na kontih ter v računovodskih izkazih.

Posebnosti v poslovanju zavarovalnice vodijo v posebnosti pri revidiranju zavarovalnice, zato se revizija v zavarovalnici močno razlikuje od revizije drugih družb. Področji premij in škod pa sta sploh edinstveni in značilni samo za zavarovalnice. V nadaljevanju diplomskega dela so podrobno opisane glavne faze revizije premij in škod v zavarovalnici: načrtovanje, preizkus notranjih kontrol, preizkus podatkov ter izdaja poročila. Najprej so podana teoretična izhodišča posamezne faze, nato pa predstavljeni postopki pri reviziji zavarovalnic po interni metodologiji.

5.1 Načrtovanje revizije

5.1.1 Teoretična izhodišča

Revizor mora svoje delo pri reviziji družbe ustrezno načrtovati, da bi opravil svoje delo učinkovito, uspešno in pravočasno. Osnova za ustrezno načrtovanje je poznavanje naročnikovega tekočega in preteklega poslovanja, njegova velikost in organiziranost. Pravilnost načrtovanja je potrebno stalno preverjati in po potrebi ustrezno prilagajati, če pride do nepričakovanih ugotovitev ali okoliščin.

Načrtovanje revizorju omogoči razumevanje poslovanja družbe tako natančno, da lahko določi vsa poslovna tveganja in poslovne dogodke, ki so povezani s temi tveganji. Pri načrtovanju torej pridobi razumevanje poslovanja, računovodskega sistema in politik ter finančnega stanja družbe, razumevanje kontrolnih postopkov ter oceni tveganje pomembno napačne navedbe, tudi napake in prevare (MSR 315.20-114). Načrtovanje je sestavljeno tudi iz revizijske strategije (določi se obseg, časovni razpored, smer revizije) in načrta revizije. Le-tega se izdelava zaradi zmanjšanja tveganja na sprejemljivo raven. Vsebuje načrtovane postopke ocenjevanja tveganj pomembno napačnih navedb ter pomembne postavke v računovodskih izkazih družbe (MSR 300.9-15).

Pisni revizijski načrt služi (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- vodi revizijske skupine za organiziranje dela skupine,
- kot dokaz o opravljenem delu,
- kontroli trajanja revizije,
- pregledu predlaganega obsega revizije in
- pripravi povzetka pomembnih značilnosti in ocen notranjih kontrol.

Ocenjevanje tveganj pomembno napačne navedbe v računovodskih izkazih je pomemben del začetne faze revizije. Pri tem si revizor pomaga s poizvedbami pri poslovodstvu in drugih zaposlenih, analitičnimi postopki (ugotovi neobičajne dogodke) ter opazovanjem in pregledovanjem. Včasih lahko mnenje pridobi iz medijev, ali pa tveganja in prevare pozna iz prejšnjih let revizije (MSR 315.7-12). Oceniti mora tudi tveganje za posebna področja (npr. prevare). Rezultat ocenjevanja je identifikacija tveganj, ocena tveganja pomembno napačne navedbe ter določitev revizijskih ciljev glede na tveganja. Izmed več opredeljenih in odkritih tveganj mora revizor po svoji presoji izbrati tiste, ki potrebujejo posebno pozornost revizije, kar zahteva tudi MSR 315.108.

5.1.2 Revizijski postopki in posebnosti za zavarovalnice

Glavni postopki v fazi načrtovanja so po interni metodologiji izdelava dokumentov ter sestava in sestanek revizijske skupine.

5.1.2.1 Izdelava delovnih dokumentov

Po proučevani interni metodologiji revizijske hiše se dokument, v katerem so zbrana ključna tveganja, imenuje ACM (»Audit Comfort Matrix«). Podlaga za njegovo izdelavo je opravljen predhodni analitični pregled vseh postavk v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida zavarovalnice. V ACM revizor navede cilje zavarovalnice, poslovna tveganja, ki se nanašajo na ta cilj, ključna tveganja, ki so pomembna za revizijo, ter opiše revizijske postopke, ki jih je potrebno opraviti. Lahko se doda tudi morebitni odziv uprave na tveganje, ki jih revizor ugotovi, ter opredeli, na katero področje v računovodskih izkazih lahko tveganje vpliva. Primer tega dokumenta za zavarovalnico je podan v Prilogi 2.

Temeljito razumevanje poslovanja družbe in njenega okolja je temelj uspešne revizije. Z njim si revizor oblikuje predstavo o družbi ter lažje razume delovanje poslovnih procesov in tveganja, ki so z njimi povezana. Dokument, v katerem je predstavljena zavarovalnica in njeno delovanje, se po proučevani interni metodologiji imenuje BAF (»Business Analysis Framework«). Sestavine dokumenta so prikazane v Prilogi 3.

5.1.2.2 Začetni sestanek revizijske skupine

Proces načrtovanja se običajno konča s sestankom, na katerem člani revizijske skupine razpravljajo o tej fazi revizije ter se pripravijo za nadaljnje terensko delo (t.i. »Kick off meeting«). Predstavi se člane skupine, njihove naloge in osnovni potek revizije. S pomočjo

dokumenta BAF se seznanjajo z zavarovalnico in njenim poslovanjem, s pomočjo dokumenta ACM pa spozna ključna tveganja ter razpravlja o njih.

Na sestanku se predstavi opredeljena pomembnost, vzroki za njeno velikost ter na podlagi česa je bila določena. Razpravlja se o doveznosti računovodskih izkazov za pomembne napake, kar določa tudi MSR 315.14. Člani tako postanejo pozorni na dejavnike, ki lahko vodijo do prevar ali napak, oziroma na prevare in napake same. Opredeli se indikatorje možnih prevar in poda konkretne podatke o tveganju.

Opredeli se splošni revizijski pristop, ki je lahko pristop preizkusa podatkov (opravljajo se samo preizkusi podatkov) ali kontrolni. Slednji pristop je običajen za revizijo zavarovalnic. To pomeni, da se bo ocenila oblika in izvedba notranjih kontrol, ter preizkusila učinkovitost njihovega delovanja. Kljub temu pa se tudi v primeru zanašanja na notranje kontrole opravi še preizkus podatkov, vendar v manjši meri (MSR 330.8).

Na sestanku lahko člani razpravljajo tudi o ciljih revizijske skupine (npr. pridobiti dodatno znanje o zavarovalniški industriji, razumeti pravne podlage in standarde, dobra komunikacija ter odziv zavarovalnice, kakovost, časovni roki, ...). Sestanek je potrebno načrtovati in izvesti dovolj zgodaj, da se razrešijo morebitna vprašanja, ter da se faza načrtovanja in priprave na revizijo ustrezno zaključi.

Pri reviziji zavarovalnice sodelujejo člani revizijske skupine, ki so prisotni tudi pri reviziji ostalih družb (družbenik, vodja revizije, pooblaščen revizor, menedžer in ostali člani revizijske skupine). Poleg teh pa sta pri reviziji zavarovalnice zaradi pomembnosti specifičnih področij vedno prisotna tudi specialist revizor informacijskih sistemov ter specialist aktuar.

5.2 Preizkus notranjih kontrol

5.2.1 Teoretična izhodišča

V drugi fazi revizije, ocenjevanju in proučevanju notranjih kontrol, revizor pridobi razumevanje računovodskih in poročevalskih postopkov ter poslovnih procesov. Opredeli notranje kontrole ter oceni zasnovo in izvedbo notranjih kontrol, pomembnih za revizijo. Nato preizkusi delovanje teh kontrol, oceni tveganje pri kontroliranju in z njim povezano tveganje bistveno napačnih navedb v računovodskih izkazih.

Notranje kontrole se v družbi vzpostavijo z namenom, da je računovodsko poročanje bolj zanesljivo, poslovanje bolj učinkovito ter skladno z zakoni in predpisi (MSR 315.42). Poslovodstvo mora zagotoviti primerno okolje kontroliranja, učinkovit informacijski sistem, oceniti tveganja ter spremljati notranje kontrole (MSR 315.43). Odgovorno je za učinkovitost notranjih kontrol in njihovo nemoteno delovanje znotraj poslovnega sistema.

Tveganja kontrolnega okolja lahko nastanejo pri spremembah zakonodaje in računovodskih standardov, okolja poslovanja, informacijske tehnologije, pri hitri rasti družbe, novih poslih, nakupih drugih družb ipd. (Mikl, 2006, str. 11).

Po MSR 315.81 mora revizor razumeti poslovne procese, ki so pomembni za poročanje, ter informacijski sistem. Poznati mora posle in dogodke, ki so pomembni za izkaze, ter ročne in računalniške (avtomatske) postopke, ki te dogodke sprožijo, knjižijo, obravnavajo in izkazujejo v izkazih. Seznaniti se mora z računovodskimi evidencami, tako ročnimi kot elektronskimi. Vedeti mora, kako informacijski sistem zajema bistvene dogodke ter poznati proces priprave računovodskih izkazov. Seznanjen mora biti s postopki za prenos informacij o poslovnem dogodku v glavno knjigo in nato v računovodske izkaze (MSR 315.82).

Po MSR 315.90 so kontrolne aktivnosti postopki, ki pomagajo poslovodstvu uresničiti njihove usmeritve. Potrebne so za zmanjševanje tveganj. Lahko so ročne ali avtomatske, imajo različne cilje, pojavljajo pa se na vseh ravneh poslovanja. Primeri kontrolnih aktivnosti so avtorizacija, pregled doseženih ciljev, obravnavanje (obdelovanje) informacij (npr. popolnost zajetja informacij), fizične kontrole, razmejitev dolžnosti (različni zaposleni odobrijo in knjižijo dogodek). Poznane so tudi kontrole informacijskega sistema, računalniške ali avtomatske kontrole, kot na primer omejitve knjiženj, omejitve vnosa v polja, poročilo o izjemah, potrjevanje kontrol, omejitve dostopa do sistema oziroma podatkov, razmejitev dolžnosti. Te kontrole preverja revizor informacijskih sistemov.

Notranje kontrole mora revizor razumeti, saj lahko tako oceni tveganje pomembno napačnih navedb (MSR 315.90). Vedeti mora, katera tveganja notranje kontrole preprečujejo ter kakšno je število različnih uradnih trditev, na katere se posamezna kontrola nanaša (Mikl, 2006, str. 28). Posebej mora razumeti, kje v procesu poteka kontrolna aktivnost, in kaj le-ta obsega. Zaporedje postopkov skupaj s kontrolnimi aktivnostmi oriše v diagramu poteka poslovnega procesa. Ta predstavlja kontrolne aktivnosti, ki si v procesu sledijo. Ko je diagram narisano in revizor razume potek dogodkov oziroma kontrolnih aktivnosti, se osredotoči na bistvene notranje kontrole, ki vsebujejo več tveganja. To pomeni, da pri taki kontroli, če se le-ta ne izvaja učinkovito, obstaja tveganje bistveno napačne navedbe v izkazih.

Notranje kontrole, ki vsebujejo več tveganja, so tudi tiste, ki jih bo revizor ocenjeval in proučeval. Izbrati mora predvsem notranje kontrole, ki preprečujejo nastanek napake, ali jo odkrijejo in popravijo (MSR 330.24). Izbrane notranje kontrole mora opisati. Opredeli cilj kontrole, način izvajanja le-te, pogostost izvajanja, kdo jo izvaja, vrsto in velikost napake, ki jo kontrola skuša preprečiti, ter njeno lastnost (ročna, računalniška) (Mikl, 2006, str. 29).

Del revizije notranjih kontrol je tudi sprehajalni preizkus. Njegov namen je potrditi razumevanje postopkov in kontrol ter ugotoviti, ali so vključena vsa bistvena tveganja, in ali se kontrole res izvajajo. Tu lahko revizor odgovorne osebe vpraša, kaj storijo, če odkrijejo napako, kakšne so napake, kakšne so posledice napak, kako so napake odpravljene, ali kontrolo dosledno izvajajo ipd. (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

MSR 330.22 zahteva, da revizor opravi preizkus notranjih kontrol, če pričakuje, da le-te delujejo učinkovito, ter če samo s preizkusom podatkov ne bi pridobil zadostnih revizijskih dokazov. Obstaja razlika med dejstvom, da notranje kontrole obstajajo in jih družba uporablja, ter da so te

kontrole učinkovite. Revizorju daje zagotovilo le slednje. Po MSR 330.29 so štiri glavne tehnike preizkušanja notranjih kontrol poizvedovanje (spraševanje zaposlenih o kontrolah), opazovanje (kako zaposleni dejansko izvajajo kontrolo), pregled dokumentov (ali vsebujejo dokaz, da se kontrola izvaja) ter ponovitev kontrole (revizor sam izvede kontrolo). V Tabeli 5 so navedene glavne aktivnosti preizkusa notranjih kontrol s postopki, ki jih opravi revizor.

Tabela 5: Aktivnosti in postopki preizkusa notranjih kontrol

| AKTIVNOSTI | POSTOPKI |
|---|--|
| preverjanje delovanja osnovnih notranjih kontrol (npr. zaporedno številčenje dokumentov, računska točnost, pravi račun, ustrezno časovno obdobje) | preiskovanje kontrolnih dokazov in ponovitev kontrole, spraševanje, opazovanje |
| preverjanje razdelitev odgovornosti | preverjanje podpisov, opazovanje ter spraševanje |
| preverjanje kontrol nadzora, t.j. kontrole nad delovanjem osnovnih notranjih kontrol | preverjanje odobravanja transakcij in dokumentov samih |
| preverjanje fizičnih kontrol zajema varovanje in omejitve dostopa do podatkov in premoženja | opazovanje, poizvedovanje ter preverjanje dokumentov |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Obseg preizkusa delovanja notranjih kontrol je po MSR 330.45 odvisen od več dejavnikov, npr. od pogostosti izvajanja kontrole, pomembnosti in zanesljivosti dokazov, ki jih revizor pridobi s preizkušanjem, obsega dokazov, ki ga za isto uradno trditev pridobi iz drugih postopkov, obsega zanašanja na učinkovitost kontrole ipd. Poleg tega je pomembno, ali preizkuša ročne ali avtomatske kontrole. Če so kontrole ročne, je obseg preizkušanja navadno večji, saj je prisoten človeški faktor. Če so avtomatske, lahko zadostuje preizkus enega primera, konsistentno delovanje pa preveri revizor informacijskih sistemov.

Navadno se preizkus delovanja notranjih kontrol opravi v predhodni reviziji. MSR 330.37 v tem primeru določa, da mora revizor pridobiti dokaze o učinkovitosti kontrol tudi za preostalo obdobje (do konca leta). Vedeti mora, ali je od predhodne revizije prišlo do kakšnih sprememb in to upoštevati. Pri reviziji premij in škod preizkus notranjih kontrol za preostalo obdobje opravi tako, da preizkus samo razširi na preostalo obdobje. Prav tako preizkušanje kontrol na teh področjih opravi vsako leto znova, ne glede na to, ali se je od prejšnje revizije kaj spremenilo ali ne (navadno se dogajajo kadrovske in sistemske spremembe). Razlog za to je velik delež preizkusa notranjih kontrol (in manjši preizkusa podatkov) zaradi kompleksnosti teh dveh področij in velika potencialna tveganja (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

5.2.2 Revizija notranjih kontrol za premije in škode

Po obravnavani metodologiji so glavni postopki revizije notranjih kontrol za premije in škode v zavarovalnici sestane z odgovornimi zaposlenimi, opis poslovnega procesa in notranjih kontrol ter preveritev delovanja le-teh, za kar mora revizor prej pridobiti tudi dokumentacijo. Vsi postopki se opravijo ločeno za vsako področje, torej sklepanje zavarovanj (premije) ter reševanje škod (škode).

5.2.2.1 Sestanek z odgovornimi zaposlenimi

Ko skupina revizorjev v predhodni reviziji pride na sedež zavarovalnice, se najprej dogovori za sestanke z odgovornimi osebami za posamezna področja (t.i. »Show me meeting«). Te osebe so navadno vodje oddelka posamezne vrste zavarovanj, vodje prodaje zavarovanj, vodje oddelka škod posamezne vrste zavarovanj ipd.

Na sestanku se revizor seznanja z obravnavanim področjem, ki ga zaposleni vodi. Pridobi razumevanje poslovnega procesa ter notranjih kontrol zaposlenih in vodstva znotraj procesa. Vodja mu poda razna poročila, ki jih pripravlja oddelek, ter drugo pomembno dokumentacijo.

Na sestanku se je potrebno dobro pripraviti. Revizor sestavi dnevni red za sestanek, pri tem pa upošteva vse že pridobljeno znanje in razumevanje o zavarovalnici, rezultate poslovnih analiz, ugotovljena tveganja in že pridobljene revizijske dokaze. Pri pripravi za sestanek mora natančno proučiti dokumentacijo morebitnih prejšnjih revizij družbe.

Glavne točke sestanka so običajno (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- uvod, namen sestanka, predstavitev revizijskih postopkov,
- organizacijska struktura (odgovornosti, komunikacija ipd.),
- poročanje (zunanje, notranje),
- programska oprema (zamenjava, nadgradnje ipd.),
- opis cikla in opredelitev ključnih notranjih kontrol,
- prevare,
- projekti, načrti, težave v poslovnem letu.

Dnevni red sestanka z vodjo prodaje posamezne vrste zavarovanja ima tako ponavadi naslednje točke (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. Namen sestanka in predstavitev revizijskih postopkov.
2. Organizacijska struktura:
 - a. Organizacijska struktura oddelka prodaje obravnavane vrste zavarovanj v zavarovalnici:
 - i. razdelitev dela in dolžnosti zaposlenih v okviru oddelka (ključne osebe v oddelku prodaje zavarovanj),
 - ii. potek prenosa informacij med ljudmi v oddelku in z ostalimi oddelki (sklepalni oddelek, oddelek policiranja, oddelek izdaje računov, oddelek spremljanja plačil);
 - b. Spremembe v prodajnem oddelku glede na leto prejšnje revizije, povezane z razdelitvijo dela in dolžnostmi zaposlenih, poročanjem o prodaji, sklenjenih policah, stornaciji, ...).
3. Prodaja zavarovanj:
 - a. Obseg prodaje zavarovanj (po premiji, številu polic, številu sprejetih tveganj) glede na preteklo leto in glede na načrt; po posameznih glavnih zavarovalnih vrstah;

- b. Vpliv trženjskih akcij na prodajo zavarovanj; kakšne trženjske akcije je zavarovalnica izvajala v letu revizije (popusti pri premiji, diverzifikacija zavarovancev glede na zavarovalno tveganje, prodaja preko specialnih posrednikov, npr. bank);
 - c. Struktura prodaje posameznih vrst zavarovanj glede na preteklo leto;
 - d. Novi produkti;
 - e. Ključni novi zavarovanci, največji zavarovanci (po premiji);
 - f. Spremembe pri ocenjevanju tveganj in sprejemanju zavarovancev v zavarovanje glede na prejšnje revizijsko leto (sprememba usmeritev, sprememba postopkov ocenjevanja tveganja);
 - g. Nadzor nad plačili zavarovalne premije (izterjava zapadlih terjatev za zavarovalno premijo, izterjava od velikih družb).
4. Nadzor in poročanje:
- a. Glavni podatki, na podlagi katerih v zavarovalnici spremljajo prodajo zavarovanj;
 - b. Glavna poročila, ki jih vodja prejema za nadzor; kdo jih pripravlja in kako pogosto; kaj je vir podatkov za pripravo teh poročil; kdo poročila odobrava (potrjuje);
 - c. Komu in kako pogosto vodja poroča o prodaji; ukrepi, sprejeti na podlagi poročil;
 - d. Nadzorne kontrole:
 - i. kako se preveri, da so vsa zavarovanja vnesena v informacijski sistem, in da so podatki o zavarovancih točni,
 - ii. kako se zagotovi, da so vsa zavarovanja, vnesena v informacijski sistem, tudi obdelana in policirana,
 - iii. kako se zagotovi veljavnost police (podpisi),
 - iv. kako se zagotovi, da so izstavljeni vsi potrebni računi,
 - v. kako se zagotovi pravočasnost in popolnost plačil,
 - vi. kako se preveri, da se ob plačilu premij terjatev zapre, plačila pa ustrezno knjižijo,
 - vii. kako se zagotovi popolnost in točnost podatkov v glavni knjigi,
 - viii. ali je zagotovljena ločenost informacijskih sistemov in zaposlenih pri sklepanju zavarovanj od informacijskih sistemov in zaposlenih pri reševanju škod,
 - ix. ali je zagotovljen omejen dostop zaposlenih do informacijskih sistemov;
 - e. Kakšni so informacijski sistemi, ki se uporabljajo v procesu sklepanja zavarovanj, ali je prišlo do zamenjav, nadgradenj; prednosti in slabosti teh sistemov.
5. Tveganja:
- a. Ključna tveganja pri obravnavani vrsti zavarovanj;
 - b. Ključna tveganja pri prodaji preko notranjih in zunanjih zavarovalnih zastopnikov;
 - c. Ali je v letu revizije vodja bil seznanjen z dejanji, ki bi lahko nakazovala na goljufije, prevare ali bistveno pomembne napake pri prodaji zavarovanj;
 - d. Ali je vodja seznanjen z dejanji, ki bi lahko vplivala na popolnost in točnost informacij, povezanih s prodajo zavarovanj in stroški provizij.

Dnevni red sestanka z vodjo škodnega oddelka posamezne vrste zavarovanja pa običajno zgleda tako (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. Namen sestanka in predstavitev revizijskih postopkov.
2. Organizacijska struktura:
 - a. Organizacijska struktura oddelka obdelave škod obravnavane vrste zavarovanj:
 - i. razdelitev dela in dolžnosti zaposlenih v okviru oddelka (ključne osebe v oddelku obdelave škod),
 - ii. potek prenosa informacij med ljudmi v oddelku in z ostalimi oddelki (oddelek prijave in vnosa škod, oddelek cenoitve škod, likvidacije in izplačil škode, regresni oddelek, aktuarski oddelek, računovodstvo, finance);
 - b. Spremembe v oddelku glede na prejšnje revizijsko leto, povezane z razdelitvijo dela in dolžnostmi zaposlenih, poročanjem o stanju prijavljenih škod, številu likvidiranih škod, povprečna višina škode, povprečni čas reševanja škode, ...).
3. Postopki za nadziranje obdelave škod:
 - a. Glavni podatki, na podlagi katerih zavarovalnica oziroma vodja spremlja reševanje škod;
 - b. Glavna poročila, ki jih vodja prejema za nadzor; kdo jih pripravlja in kako pogosto; kaj je vir podatkov za pripravo teh poročil; kdo poročila odobrava (potrjuje);
 - c. Komu in kako pogosto zavarovalnica oziroma vodja poroča o likvidiranju škod; ukrepi, sprejeti na podlagi poročil;
 - d. Nadzorne kontrole:
 - i. kako se preveri, da so vse prijavljene škode vnesene v informacijski sistem, in da so podatki o njih točni,
 - ii. kako se preveri upravičenost odškodninskih zahtevkov (podlaga v veljavni zavarovalni polici, nastanek škodnega dogodka, pravočasna prijava, ...),
 - iii. kako se preveri, da so vse škode, vnesene v informacijski sistem, tudi obdelane in likvidirane v skladu s pravilniki zavarovalnice,
 - iv. kaj preprečuje neupravičena izplačila iz naslova škod (nakazila različna od višine škode; višina škode višja od zavarovalne vsote),
 - v. kako se identificirajo in nadzirajo prijave in reševanja velikih škod,
 - vi. kako se preveri, da se ob izplačilu škod škodni spis zapre, rezervacija pa ustrezno zmanjša,
 - vii. kako se zagotovi popolnost in točnost podatkov v glavni knjigi,
 - viii. ali je zagotovljen omejen dostop zaposlenih do informacijskih sistemov;
 - e. Kakšni so informacijski sistemi, ki se uporabljajo v procesu reševanja škodnih dogodkov, ali je prišlo do zamenjav, nadgradenj; prednosti in slabosti teh sistemov.
4. Tveganja:
 - a. Ključna tveganja pri likvidaciji škod obravnavane vrste zavarovanj;
 - b. Ali je bil v letu poteka revizije vodja seznanjen z dejanji, ki bi lahko nakazovala na goljufije, prevare ali bistveno pomembne napake pri prijavljanju in likvidaciji škod;
 - c. Ali je vodja seznanjen z dejanji, ki bi lahko vplivala na popolnost in točnost informacij, povezanih z vrednostjo prijavljenih in likvidiranih škod.

Na sestanku se revizor pozanima tudi o povprečnem času reševanja škod, o razlogih za škode, ki nerešene »stojijo« več let (škoda namreč ne more zastarati), številu oziroma rasti ponovno odprtih škod (to lahko kaže na napake ali pomanjkljivosti pri obravnavanju škodnih primerov), največjih izplačilih škod ter največjih rezervacijah v letu revizije ipd. Vprašanja prilagaja glede na poznavanje področja, tveganja ter izkušnje preteklih let.

Na teh sestankih vodje oddelkov zavarovalnice pogosto kot šibko točko omenjajo informacijski sistem ter slabe povezave med aplikacijami. Tudi sicer je v zadnjem času mogoče zaslediti pogoste menjave informacijskih sistemov v zavarovalnicah, da bi se poslovanje izboljšalo, poenostavilo in bilo bolj učinkovito. Zato informacijski sistem velikokrat predstavlja tveganje poslovanja, saj v času menjave tega sistema ter privajanja zaposlenih prihaja do pogostih napak. Z informacijskim sistemom se ukvarja za to posebej izkušen revizor informacijskih sistemov, vendar mora biti na morebitne napake pozoren tudi revizor.

Sestanek je potrebno podrobno dokumentirati. Po sestanku se revizor loti opisovanja in dokumentiranja poslovnih procesov. Poleg poznavanja zavarovalnic ter zavarovanja mora dobro poznati procese sklepanja zavarovanj ter proces ugotavljanja, ceno in likvidacije (reševanja) škod. To sta operativna zavarovalna posla, ki se opravljata na poslovnih (območnih) enotah zavarovalnice, na centrali zavarovalnice pa se opravljajo vsi posli za zavarovatelja kot celoto (Bijelić, 1998, str. 308).

5.2.2.2 Opis poslovnih procesov in notranjih kontrol za sklepanje zavarovanj

Osnovna naloga zavarovalnic, nuditi zaščito pred tveganji, se uresničuje s sklepanjem zavarovalnih pogodb. Zavarovalni posel se torej začne s sklenitvijo zavarovalne pogodbe in plačilom premije. Za sklepanje zavarovanj so pooblaščen določeni delavci v poslovni enoti (v nadaljevanju: PE), pogodba pa se lahko v imenu in za račun zavarovatelja sklene tudi preko agencij (brokerjev, posrednikov, zastopnikov) ali zunanjih fizičnih oseb na osnovi pogodb o opravljanju zavarovalnih poslov. Zavarovalna pogodba se običajno sklene na zavarovalni polici, ki vsebuje vse bistvene prvine zavarovalnega razmerja, tudi višino premije, način plačila in plačilne roke. Obstaja več tipov polic, vsak je prilagojen ustrezni zavarovalni vrsti in načinu zavarovanja (Bijelić, 1998, str. 308-309).

Zavarovanec torej lahko zavarovanje sklene preko posrednikov, neposredno pri zavarovalnici ali na raznih drugih prodajnih mestih, kot na primer AMZS, potovalne agencije ipd. Takrat se izpolni zavarovalna polica. Na njej se navede osebne podatke, zavarovalni predmet (tudi tip in vrednost predmeta, npr. avta), določi se zavarovalna vsota in čas zavarovanja (obdobje kritja). Pri premoženjskem zavarovanju je ta navadno eno leto.

Na podlagi vnesenih podatkov se v programu izračuna premija, ki jo mora plačati zavarovanec. Formulo za izračun premije pripravijo aktuarji v zavarovalnici, v okviru revizije pa je ne preveri revizor, ampak zunanji aktuar, ki ga najame revizijska družba, ker pa gre za sisteme kompleksnih avtomatskih izračunov, pri pregledu sodeluje tudi revizor informacijskih sistemov.

Ko dokumentacija od zastopnikov in drugih sklepalnih mest pride v zavarovalnico, referenti vnesejo vse podatke v informacijski sistem. Primer nato obravnavajo v oddelku t.i. tarifacije¹, kjer preverijo vnesele podatke ter ponudbo/polico. V sistemu se posel potrdi, kreirajo se police, ki jih zavarovalnica pošlje zavarovancem v podpis. Pogoj za začetek veljavnosti zavarovanja je podpisana polica in plačan (prvi) obrok premije. Oddelek spremljave zavarovanj je zadolžen za izvajanje sprememb v zavarovalni pogodbi ter letno pošiljanje stanja na polici zavarovancem (Hauptman, 2005, str. 9). Premijsko računovodstvo pa ima nalogo, da spremlja plačila premij.

Zavarovanje lahko v primerih velikih zavarovalnih vsot in pri industrijskih strankah obstaja najprej le v obliki zavarovalne ponudbe (ne še v obliki police). Vmes lahko v oddelku ocene tveganja pride do preverjanja ponudbe ter ocene morebitne škode. Tu ocenijo, ali je zavarovanje preveč tvegano, ter določijo največjo možno škodo. Pri večjih poslih pride navadno tudi do prenosa tveganja na pozavarovalnico. Na Sliki 2 je strnjeno prikazan proces sklepanja zavarovanj oziroma ključne točke v tem procesu, če zavarovanje najprej obstaja le v obliki zavarovalne ponudbe.

Slika 2: Proces sklepanja zavarovanj: od ponudbe do police



Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Revizor mora biti pri svojem delu še posebej pozoren na nekatere ključne elemente v procesu sklepanja zavarovanj (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- vlogo posrednikov (odgovornost, različni kanali),
- pravilnost zavarovalne pogodbe (ocena tveganja, določitev cene, poslovanje z različnimi strankami),
- delovanje različnih sistemov (zavarovalniški in računovodski sistemi, vmesniki).

Področja poslovnih tveganj v procesu sklepanja zavarovanj predstavljajo makroekonomski dejavniki, ki vplivajo na delovanje zavarovalnice, centralizirano ali decentralizirano poslovanje zavarovalnice, uporaba posrednikov, neposredna prodaja (npr. spletno tveganje), ekonomsko stanje, regulativa ter ljudje (prevare). Tako lahko pride do nepravilnega evidentiranja zapadle

¹ Tarifacija je termin, ki ga v zavarovalništvu uporabljajo kot sinonim za kontrolo nad prejeto zavarovalno ponudbo.

premije, neplačila premije, neustrezne velikosti premij, ki so plačane v enkratnem znesku, zaradi nestanovitnih razmer na trgu napačnega določanja cen, nepravilnega izteka veljavnosti polic, poznega praznjenja prehodnih računov ipd. (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Pri reviziji je potrebno biti pozoren na ustreznost razdelitve pristojnosti in odgovornosti. V splošnem so nezdržljive naslednje pristojnosti: odobritev transakcij, varovanje premoženja, knjiženje in poročanje o transakcijah. Kontrolna funkcija nad izvajanjem postopka mora biti ločena od izvajalske, t.j. evidentiranja in poročanja o transakciji. V zavarovalnicah sta najpomembnejši in največkrat »kršeni« nezdržljivi pristojnosti sklepanje (vnašanje) zavarovalnih pogodb ter likvidiranje škod. Omejen mora biti hkratni dostop do teh aplikacij (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Notranje kontrole v procesu sklepanja zavarovanj se lahko razdelijo v štiri sklope (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. vnos podatkov iz ponudb/polic v informacijski sistem,
2. ocena tveganja in tarifacija,
3. izdaja računov in knjiženje terjatev,
4. spremljanje plačil.

Glavna notranja kontrola pri *vnosu podatkov* je evidenca polic po zaporednih številkah. Vsak zastopnik mora podpisati, katere police je vzel na teren. Vodja tržne mreže tako preverja popolnost vrnjenih polic. Na okencu je popolnost zagotovljena, saj referent podatke vnaša neposredno v informacijski sistem. Pomembno je, da je na voljo vsa potrebna dokumentacija, ki jo dobijo referenti od zastopnikov. Le-ti morajo narediti seznam oddane dokumentacije.

Pri *tarifaciji* se preverja, ali so vsi podatki na polici pravilni in v skladu s ponudbo. Ko jo preveri, se referent podpiše na polico ter ji spremeni status v informacijskem sistemu. Pomembna notranja kontrola je preverjanje seznama polic glede na status, seznam t.i. nepoliciranih ponudb (ponudb, ki iz različnih razlogov še nimajo police) ter seznam netarifiranih (nepreverjenih) polic ob koncu leta. *Izdaja računov* je v zavarovalnicah danes navadno avtomatska, zato to kontrolo preveri revizor informacijskih sistemov. *Notranja kontrola pravilnosti plačil* se navadno izvaja pri najpogostejših načinih plačil.

Notranja kontrola poteka tudi pri usklajevanju analitičnih evidenc v zvezi s premijami s knjiženji v glavni knjigi.

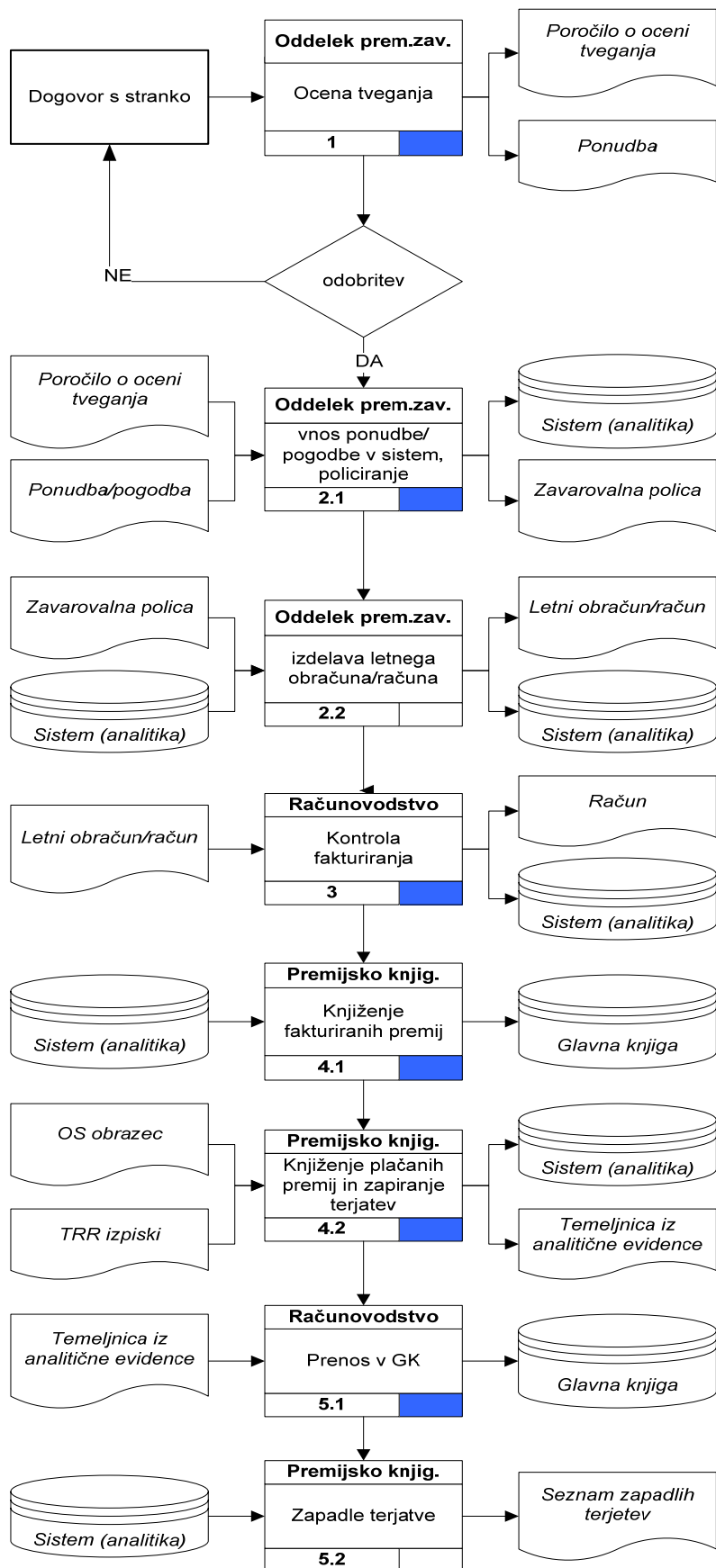
Diagram poteka poslovnega procesa za sklepanje zavarovanj

Na podlagi ugotovitev, ki jih revizor pridobi na sestankih, ter sprehajalnega preizkusa pri zaposlenih, kjer spozna potek procesa v praksi, se loti opisovanja poslovnega procesa in notranjih kontrol. To opravi s pomočjo diagrama poteka poslovnega procesa (»flowchart«). V njem oriše izvajanje celotnega procesa in pomembnih transakcij, vključno s tem, kakšen je začetek transakcije (kateri so vhodni podatki), kako je le-ta obdelana in prikazana. Doda relevantne računovodske evidence (avtomatske ali ročne), pomembne informacije ter katere

postavke v računovodskih izkazih transakcija zajema. Označi kontrolne aktivnosti zaposlenih v procesu in opiše tiste, ki jih bo preverjal v reviziji (ključne notranje kontrole). Pri tem mora biti pozoren na ključna tveganja, ki so bila določena, in na vključenost revizijskega načrta ter poročanja družbi (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Na Sliki 3 (na str. 27) je prikazan primer diagrama poteka poslovnega procesa sklepanja zavarovanj za premoženjska zavarovanja po metodologiji, ki je predstavljena v diplomskem delu. Podroben opis točk v diagramu, ki je tudi sestavni del tega koraka preizkusa notranjih kontrol, je podan v Prilogi 4.

Slika 3: Primer diagrama poteka poslovnega procesa sklepanja premoženjskih zavarovanj



Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007; Lastna izdelava.

5.2.2.3 Opis poslovnih procesov in notranjih kontrol za reševanje škod

V primeru nastanka škodnega dogodka je zavarovanec dolžan zavarovalnici prijaviti nastalo škodo na posebnem obrazcu za prijavo škode. Po prejemu prijave se prične ugotavljanje in cenitev škode, ki je prilagojeno vsaki posamezni škodi in določilom zavarovalne pogodbe. Potrebno je ugotoviti, da je prišlo do uresničitve zavarovalnega tveganja (ali več njih) na zavarovalnem predmetu, ter da obstaja obveznost izplačila zavarovalnega zneska (Bijelić, 1998, str. 309-310).

Zavarovanec mora zavarovalnici prijaviti škodo v roku dveh let. Najpomembnejši je datum nastanka škodnega dogodka, saj mora na tisti dan obstajati kritje po zavarovalni polici. Ko zavarovalnica prejme prijavo, se v informacijskem sistemu podatki o škodi povežejo z zavarovalno polico. Za vsako posamezno škodo se odpre škodni spis, v kateri se shranjuje vsa dokumentacija ter vsi podatki v zvezi s škodo.

Na osnovi prijave mora cenilec pred začetkom ugotavljanja škode proučiti zavarovalno polico oziroma pogodbo. Ugotavljanje škode obsega ugotavljanje vzroka ter obsega škode. Od tega sta odvisna cenitev in določanje odškodnine. Pri nekaterih škodah ugotavljanje in cenitev škode nista potrebna, saj je višina odškodnine razvidna iz na primer računa (Bijelić, 1998, str. 310).

Vrednost škode se v informacijski sistem vnese kot škodna rezervacija. Ta predstavlja obveznost zavarovalnice, saj jo bo morala v prihodnosti izplačati.

Naslednji korak v procesu reševanja škod je likvidacija škode. Le-ta obsega pregled oziroma ugotavljanje (Bijelić, 1998, str. 310-311):

- celotne dokumentacije v zvezi s škodo,
- vzroka škode in zavarovalnega kritja,
- časa nastanka škode in ali zavarovanje to obdobje krije,
- ali je škoda nastala na zavarovanem predmetu,
- načina kritja, določenega v pogodbi,
- ali je zavarovanec storil vse, da bi škodo preprečil ali zmanjšal,
- ali je cenilčev obračun škode v skladu z določili zavarovalnih pogojev (izdelan iz specifikacije računov ali izdelan obračun) ipd.

Likvidator je lahko tudi cenilec škode, vendar v tem primeru obstaja tveganje prevare oziroma problem razmejnitve dolžnosti. Hitrost likvidacije škode je odvisna od kakovosti ugotavljanja in ceničenja škode. Škoda je lahko dokončno likvidirana šele tedaj, ko se ugotovi utemeljenost in višino odškodnine. Likvidator nato poda predlog odškodnine. Škoda je določena, ko tako zavarovalnica, kot zavarovanec, podpišeta sporazum o višini škode (Bijelić, 1998, str. 311).

Škodni primer se zaključi, ko odgovorna oseba izstavi nalog za izplačilo škode ter se škodni znesek nakaže zavarovancu. Škodna rezervacija se tedaj zapre. Čas reševanja škodnega zahtevka, kar je čas od nastopa zavarovalnega primera do dokončnega izplačila zavarovalnine, je odvisen

od zavarovalne vrste in težavnosti primera (Medved, 2000, str. 20). Na Sliki 4 je strnjeno prikazan opisan proces reševanja škod.

Slika 4: Proces reševanja škod



Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

V Tabeli 6 so predstavljeni ključni koraki v procesu reševanja škod ter z njimi povezana možnost napak, ki jih mora poznati revizor in tudi upoštevati pri svojem delu.

Tabela 6: Ključni koraki v procesu reševanja škod

| KLJUČNI KORAKI | MOŽNE NAPAKE |
|--|--|
| prijava škode | zamude (potrebno prijaviti škodo v roku dveh let od nastanka) |
| preverjanje veljavnosti, raziskovanje, zavrnitev | neuspešno odkrivanje goljufivih prijav, preveč preverjanja škod nižjih vrednosti, ročno preverjanje prijav, kar vodi do napak |
| izbiranje in naročilo dobavitelja | nedoseganje pogojev ustreznih dobaviteljev za poravnava škode oz. izvajanje pravne službe, pomanjkanje izbora ustreznih dobaviteljev (npr. avtoservisov) |
| spremljanje izvajanja | neustrezno spremljanje izvajanja (nadzor) in skladnosti z dogovorom o ravni storitev |
| pravdni spor | čezmerna stopnja sporov, nagnjenost k sporom namesto doseganja hitrih, izvensodnih poravnav |
| pogajanje in poravnava | možnost doseganja previsokih zneskov škod, nedosledne vrednosti poravnav, neuspešno razvita strategija za reševanje večjih škod |
| finančno upravljanje | nedoslednost pri pristopu ravnanja s škodami, oblikovanju rezervacij ter zneski poravnav, slabo vodenje dnevnika škod |
| plačila | plačila upravičencu namesto neposredno dobavitelju, napačna odobritev plačil |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Področja poslovnih tveganj v procesu reševanja škod so negotova vrednost škod, vplivanje škod na plačilno sposobnost, splošne ekonomske razmere, spremembe sodnih razzsodb, spremembe zakonodaje, katastrofe, ter znotraj zavarovalnice neorganiziran oddelek za reševanje škod, slabo upravljanje zavarovalnice, neizkušenost zaposlenih, zamude pri obdelavi, slabi informacijski sistemi, neprimerni postopki pregleda, neevidentirani razlogi za spremembe ocen. Tako lahko pride do prekoračitve pooblastil, zamud pri reševanju škod, nedoslednosti pri preverjanju škodnih spisov, zamud pri določanju in evidentiranju rezervacij, premajhne podpore

informativskih sistemov, nezadostnega preverjanja polic, spremljanja dejavnosti tretje strani ter spremljanja velikih izgub ipd. (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

V procesu reševanja škodnega primera je zavarovalnica pozorna predvsem na prevare s strani zavarovancev. To so lahko pretirane škode, napačen datum nastanka škodnega dogodka (izven obdobja veljavnosti zavarovanja), namerna povzročitev škode ipd. Šibki člen pa so lahko tudi zaposleni v zavarovalnici, če se z zavarovancem domenijo, da jim bo zavarovalnica izplačala več, kot znaša škoda. Zato je zelo pomembna delitev dela zaposlenih.

Revizijski cilj pri pregledu škod je pridobiti zagotovilo, da so bile vse škode pravočasno prijavljene in poplačane, da za njih obstaja kritje po veljavni zavarovalni polici, ter da se pri reševanju škod zavarovalnica drži ustaljenih postopkov (Auditnet.org, 2008).

Pri revidiranju škod mora biti revizor posebno pozoren na nove produkte ter z njimi povezane spremembe v zavarovalnih pogojih, nove ali spremenjene postopke poravnave, visoko vpletenost tretjih strani, identifikacijo izterljivih vrednosti (tretja stran ali pozavarovalnica), spremembe v postopkih ali informativskih sistemih obdelave škod (lahko razveljavijo zgodovinske podatke), negotovost zaradi visoke ali nepričakovane inflacije ter na visoko fluktuacijo zaposlenih v škodnem oddelku (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Notranje kontrole zaposlenih v procesu reševanja škod se lahko delijo v štiri sklope (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. prijava in vnos škodnega dogodka,
2. ocena škode in oblikovanje škodne rezervacije,
3. likvidacija škode,
4. izplačilo odškodnine.

Pri *prijavi in vnosu škodnega dogodka* je pomembna popolnost (ali so vse škode evidentirane, manjša centralizacija zavarovalnice pomeni večje tveganje), pomembna je veljavnost police (datum, podpis) ter škodnega dokumenta (obrazec za prijavo škode je podpisan) ipd.

Pri *oceni škode in oblikovanju škodne rezervacije* je pomembna popolnost (za vse škodne primere se oceni škoda in oblikuje ter vnese rezervacija), veljavnost (podpis osebe, odgovorne za oceno ter oblikovanje rezervacije, na škodni spis) ter točnost ocenjene škode (ali obstaja podlaga za velikost škode – npr. račun avtoservisa).

Pri *likvidaciji škode* je najpomembnejši podpis vseh odgovornih oseb na škodni spis. Upoštevati je treba pravilnike o likvidaciji oziroma pooblastila za podpisovanje škod. Pri notranjih kontrolah pri *izplačilu odškodnine* je pomemben podpisan nalog za izplačilo s strani odgovorne osebe, kontrola transakcijskega računa (prav tako podpis) ter podpis na škodni spis kot zaključek škodnega primera.

Notranja kontrola poteka tudi pri usklajevanju analitičnih evidenc v zvezi s škodami s knjiženi v glavni knjigi.

Škodne rezervacije

Pomemben del v procesu reševanja škod so škodne rezervacije. To so pričakovane obveznosti zavarovalnice, oblikujejo pa se zaradi preprečitve prezgodnjega razdeljevanja dobička in zagotovitve plačilne sposobnosti. Poleg tega je to, kljub le ocenjeni vrednosti, najpomembnejša postavka v bilanci stanja premoženjskih zavarovanj (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Ključne točke pri revidiranju škodnih rezervacij so (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- pogoji zavarovanja,
- datum nastanka škode (če je že znan, v vsakem primeru se predvideva, da je škoda nastala),
- datum prijave škode (če se je prijava že zgodila, če se še ni, pa bi se lahko),
- datum ocenitve škode in
- datum poravnave.

Plačilo škode nima nobenega vpliva na poslovni izid. Pomemben je le datum evidentiranja škodne rezervacije, ta pa mora biti v istem poslovnem letu, ko je škoda nastala.

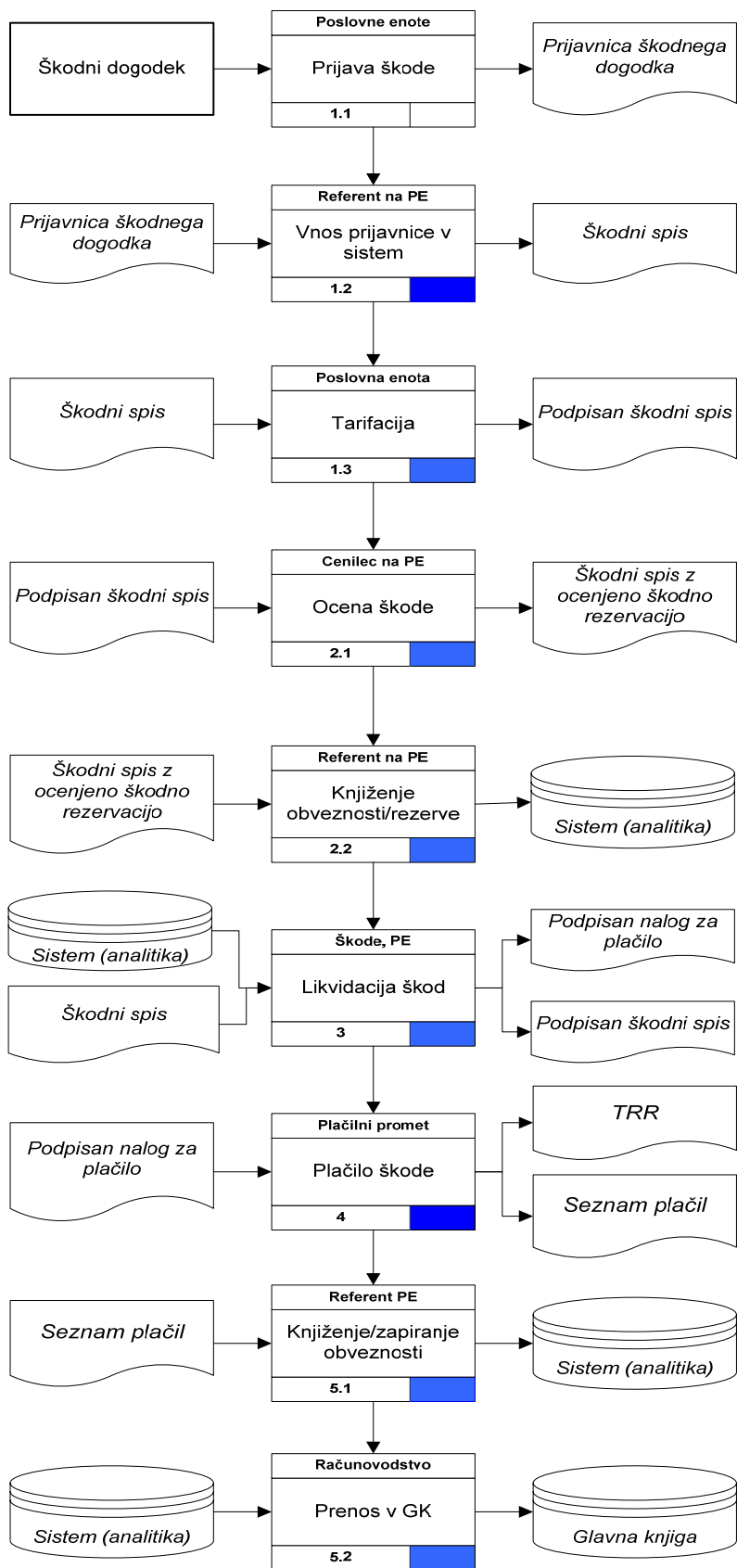
Poslovna tveganja pri škodnih rezervacijah so naslednja (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- nekatere škode imajo dolgoročne posledice in jih je zato težko oceniti;
- novi proizvodi nimajo znanih zgodovinskih podatkov o poravnavi;
- povečevanje števila sodnih procesov;
- možnost, da informacijski sistemi ne proizvedejo točnih podatkov, na osnovi katerih se naredi ocena;
- spremembe v profilu tveganja tekom leta;
- velike škode lahko nastanejo nepričakovano.

Diagram poteka poslovnega procesa za reševanje škod

Na Sliki 5 (na str. 32) je prikazan primer diagrama poteka poslovnega procesa reševanja škod za premoženjska zavarovanja po interni metodologiji. Podroben opis točk v diagramu je v Prilogi 5.

Slika 5: Primer diagrama poteka poslovnega procesa reševanja škod premoženjskih zavarovanj



Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007; Lastna izdelava.

5.2.2.4 Pridobivanje dokumentacije

Dokumentacija, ki jo revizor zahteva za pregled, se razlikuje od zavarovalnice do zavarovalnice in je odvisna od ključnih notranjih kontrol ter postopkov, ki jih opravi revizor. Splošno dokumentacijo – dokumentacijo, ki ni v neposredni povezavi s preizkusom notranjih kontrol – navadno pridobi že na začetku revizije in jo uporabi za splošno razumevanje poslovanja zavarovalnice, večino te dokumentacije pa uporabi pri preizkusu podatkov v zaključni reviziji. Šele takrat lahko pridobi popolno dokumentacijo za leto, ki ga revidira. Pri pregledu revizor uporabi tudi interne pravilnike na področju premij in škod ter pravilnik o računovodstvu.

Najpomembnejša splošna dokumentacija za revizijo premij je (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- 20 zavarovalnih polic z največjo zavarovalno vsoto, sklenjenih v poslovnem letu;
- specifikacija novo sklenjenih zavarovanj v poslovnem letu z naslednjimi podatki: številka ponudbe, številka police, zavarovanec, letna premija, način plačila, zavarovalna vrsta, začetek kritja, konec kritja, vrsta zavarovalnega produkta;
- kvartalni pregled plačane in obračunane premije (po zavarovalnih vrstah in zavarovalnih poteh);
- kvartalni pregled obračunane kosmate in čiste premije (po zavarovalnih vrstah);
- izkazi odprtih postavk (IOP) za 20 največjih in 20 naključno izbranih terjatev iz naslova premij po zavarovancih (dokument, ki se pošlje v potrditev tretji strani).

Najpomembnejša splošna dokumentacija za revizijo škod pa je (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- pregled 30 največjih prijavljenih in 30 največjih izplačanih škod v letu revizije;
- škodni izidi po zavarovalnih vrstah, po mesecih, po enotah;
- popis škodnih rezervacij po zavarovalnih vrstah na zadnji dan poslovnega leta;
- kvartalni podatki o kosmatih in čistih odhodkih za škode (po zavarovalnih vrstah);
- IOP za 20 največjih in 20 naključno izbranih obveznosti iz naslova škod po zavarovancih.

Dokumentacija se vedno zbira za vsako vrsto zavarovanja posebej. Obširnejši seznam le-te za revizijo premij je v Prilogi 6, za revizijo škod pa v Prilogi 7.

Za preizkus notranjih kontrol revizor zahteva dokumentacijo na podlagi opisa poslovnega procesa in ključnih notranjih kontrol, ki jih bo preizkušal. Primer seznama dokumentacije glede na proces in notranje kontrole je podan v Tabeli 7 (na str. 34).

Tabela 7: Dokumentacija za preveritev delovanja notranjih kontrol z opisi kontrol (primer za premoženjsko zavarovanje)

| Zap. št. | Opis procesa in notranjih kontrol | Potrebna dokumentacija oziroma podatki |
|----------|---|---|
| | PREMIJE | |
| 1. | Strokovni sodelavec v oddelku tveganja pripravi poročilo o oceni tveganja. Na podlagi te ocene se izdelava ponudba. Veljavnost ponudbe potrди uprava zavarovalnice. | Poročila o oceni tveganja v marcu, juniju, avgustu in septembru, vsak mesec po pet. |
| 2. | Kontrola točnosti in veljavnosti ponudb ter zavarovalnih polic ter njihovega vnosa v informacijski sistem (podpisi s strani zavarovalnice ter zavarovancev). | Ponudbe + police za mesece januar, maj, junij, september, 10 v vsakem mesecu (polovica avtomobilsko zavarovanje). |
| 3. | Kontrola popolnosti vnosa zavarovalnih ponudb: razdolžitvev ponudb iz stroge evidence. Na koncu obdobja preveritev nepoliciranih ponudb. | Evidenca o razdolžitvi 20 zgoraj navedenih ponudb iz stroge evidence; seznam nepoliciranih ponudb. |
| 4. | Tarifacija polic: kontrolni znaki na policah. | Navedeno pod točko 2. |
| 5. | Kontrola plačil: zneski na TRR se primerjajo z zneski terjatev, prehodni račun je nič. Preverjajo se zapadle terjatve. | Izpiski TRR za plačila po policah, navedenih pod točko 2.; kontrolni izpis plačil, seznam zapadlih terjatev; prehodni račun na 30. 9. |
| 6. | Kontrola prenosa in usklajevanje analitične evidence z glavno knjigo se izvaja mesečno. | Izpis iz GK in analitike, iz katerega je razvidno usklajevanje evidenc. |
| | ŠKODE | |
| 1. | Podatki na škodnem spisu se preverijo s podatki o prijavi škode v informacijskem sistemu. Referent potrди skladnost podatkov s parafiranjem ovitka škodnega spisa. | Škodni spisi za škode, prijavljene v februarju, aprilu, juniju, septembru (vsak mesec po 10, polovica avtomobilsko zavarovanje). |
| 2. | Podpis zavarovanca na prijavi škode, obstoječa dokumentacija o škodi. | Navedeno pod točko 1. |
| 3. | Likvidacijo škode izvede vodja škodnega oddelka (podpiše nalog za izplačilo). | Navedeno pod točko 1. (nalogi priloženi v spisu). |
| 4. | Seznam dnevni plačil podpišeta najmanj dva odgovorna iz uprave ali računovodsko-finančnega sektorja. | Seznami dnevni plačil za, maj avgust in september, vsak mesec po 10. |
| 5. | Kontrola prenosa in usklajevanje analitične evidence z glavno knjigo se izvaja mesečno. | Izpis iz GK in analitike, iz katerega je razvidno usklajevanje evidenc. |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

5.2.2.5 Preizkus delovanja notranjih kontrol

Ko revizor pridobi dokumentacijo, opravi preizkus notranjih kontrol. Pripomoček in hkrati revizijski dokaz za izvajanje preizkusa je tabela, ki jo pripravi za vsako notranjo kontrolo posebej (glej primer na Sliki 6, na str. 35). Vanjo najprej zabeleži (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- vrsto kontrole (pregled poslovanja, fizična kontrola, razmejitev dolžnosti ali avtomatska kontrola);
- pogostost izvajanja kontrole (letno, četrletno, mesečno, tedensko, dnevno, večkrat dnevno ali avtomatsko);
- katere kontrolne cilje kontrola pokriva:
 - popolnost evidenc (»completeness - C«),

- veljavnost evidenc (»validity - V«),
- točnost oziroma pravilnost evidenc (»accuracy - A«),
- omejitve dostopa do sredstev in evidenc (»restricted access - R«);
- katere uradne trditve kontrola zagotavlja;
- opis kontrole;
- kdo opravlja kontrolo (odgovornost);
- kakšno zagotovilo hočemo doseči (nizko, srednje ali visoko);
- definicijo možne napake;
- kakšna sta populacija ter vzorec.

Slika 6: Primer dokumentiranja preizkusa notranjih kontrol – neposredni izpis iz revizijskega programa

| Evaluation of control | | | | | | CA | | FS | | |
|-------------------------------------|--|--------------------------|---------------------------------|-----------------------------|--|---|---------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Type of control [1624] | Business performance review (reports) | <input type="checkbox"/> | Frequency | Annual | <input type="checkbox"/> | Control objective [1520, 1630, 4311] | C | <input type="checkbox"/> | C | <input type="checkbox"/> |
| | Physical controls | <input type="checkbox"/> | | Quarterly | <input type="checkbox"/> | | V | <input type="checkbox"/> | V | <input type="checkbox"/> |
| | Segregation of duties | <input type="checkbox"/> | | Monthly | <input type="checkbox"/> | | A | <input type="checkbox"/> | A | <input type="checkbox"/> |
| | IT-based: | | | Weekly | <input type="checkbox"/> | | R | <input type="checkbox"/> | RO | <input type="checkbox"/> |
| | Application control | <input type="checkbox"/> | | Daily | <input type="checkbox"/> | | | | E/O | <input type="checkbox"/> |
| General IT control | <input type="checkbox"/> | [4424] | Multiple daily | <input type="checkbox"/> | | | CO | <input type="checkbox"/> | | |
| | | <input type="checkbox"/> | [4420] | Other (IT-based) | <input type="checkbox"/> | | | PD | <input type="checkbox"/> | |
| Control Description | Kontrola, da se rezervacija oblikuje. Višina zav. vsote je zgornja meja do katere lahko zavarovalnica oblikuje rezervacije za izplačilo škode. Cenilec se vedno podpiše na škodnem spisu. | | | | | | | | | |
| Unit / person | Cenilci. | | Evaluation of control | Efficient | | | | | | |
| Validation of control | | | | | | | | | | |
| Desired assurance | Low | <input type="checkbox"/> | Audit procedure [1550, 4421] | Inquiry | <input type="checkbox"/> | Inspection of information or data | Examination | <input type="checkbox"/> | | |
| | Moderate | <input type="checkbox"/> | | Observation | <input type="checkbox"/> | | Cut-off testing | <input type="checkbox"/> | | |
| | High | <input type="checkbox"/> | | Reperformance | <input type="checkbox"/> | | Reconciliation | <input type="checkbox"/> | | |
| Short description of work performed | Za izbrane škodne spise smo preverili ali je bila oblikovana rezervacija. | | | Definition of mis-statement | Rezerva ni bila oblikovana, oz. znesek odstopa preveč od izplačila (premalo, preveč oblikovana rezerva). | | Number / Amount of: | | | |
| | Preverili smo, da se cenilec pri oblikovanju rezervacij podpiše na škodnem izpisku. | | | | | | 1. Tested items | -45 škodnih spisov | | |
| | Glej test => test=> glej attachments | | | | | | 2. misstatements | | | |
| Evaluation of results | kontrola deluje, nepravilnosti nismo ugotovili. | | | | | Comfort gained | Significant | <input type="checkbox"/> | | |
| | | | | | | | Some | <input type="checkbox"/> | | |
| | | | | | | | None | <input type="checkbox"/> | | |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Vzorec, to je število enot, ki jih moramo preizkusiti, določimo s pomočjo posebne tabele. Primer je priložen v Prilogi 8.

Revizijski postopki

Revizijski postopki so odvisni od notranjih kontrol in pridobljene dokumentacije, v večini primerov pa gre za običajne postopke, saj so poslovni procesi v zavarovalnicah podobni. Vseeno so ti postopki lahko pri različnih zavarovalnicah in vrstah zavarovanj različni. Običajni postopki za sklepanje zavarovanj so opisani v Tabeli 8 ter za reševanje škod v Tabeli 9 (na str. 36). Omejitve dostopa do sredstev in evidenc ter ustrezne razdelitve pristojnosti in odgovornosti revizor preveri pri zaposlenih s spraševanjem oziroma opazovanjem. Dostop do posameznih modulov programov je omejen z gesli. Obenem je uporaba posameznih uporabniških rešitev razdeljena po področjih dela in odgovornostih. Resničnost le-tega preveri revizor informacijskih sistemov.

Tabela 8: Običajni revizijski postopki pri preizkusu notranjih kontrol za proces sklepanja zavarovanj

| Faza | Revizijski postopek |
|---|---|
| ocena tveganja, sklenitev zavarovanja | preverimo, ali sta poročilo o oceni tveganja (zavarovanje pravnih oseb) oz. ponudba podpisana (zavarovalec, zavarovalnica) |
| kontrola vnosa podatkov s ponudbe s podatki v informacijskem sistemu – tarifacija | preverimo podpise referentov v tarifaciji; revizor informacijskih sistemov preveri, ali tarifacija prejme vse v informacijski sistem vnesene ponudbe |
| obračun, kreiranje polic | preverimo podpise zavarovalcev ter zavarovalnice; preverimo skladnost s ponudbo; preverimo seznam nepoliciranih ponudb |
| izdaja računov za premije | avtomatska – preveri revizor informacijskih sistemov; preverimo, ali so računi podpisani s strani tarifacije ter vodje PE (zavarovanje pravnih oseb) ter če so skladni z obračunom/polico |
| knjiženje terjatev | avtomatsko – preveri revizor informacijskih sistemov |
| knjiženje plačil | preverimo mesečni seznam neknjiženih plačil (prehodni konto), preverimo kontrolo knjiženja plačil s TRR izpiski za nekaj dni |
| zapiranje terjatev | avtomatsko – preveri revizor informacijskih sistemov |
| prenos iz analitične evidence v glavno knjigo | če je avtomatski, preverimo stanje za en mesec, ostalo preveri revizor informacijskih sistemov; če je ročno, preverimo stanja (uskladitve) za več mesecev |
| mesečni seznam neplačanih terjatev, opominjanje | avtomatsko, preveri revizor informacijskih sistemov |
| omejevanje pravic pri vnosu podatkov | preveri revizor informacijskih sistemov |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Tabela 9: Običajni revizijski postopki pri preizkusu notranjih kontrol za proces reševanja škod

| Faza | Revizijski postopek |
|---|--|
| vnos prijave, odpiranje škodnega spisa | avtomatske kontrole (povezava s polico, veljavnost zavarovanja, datum nastanka, prijave škode, neveljavna polica ipd.), preveri revizor informacijskih sistemov |
| prilaganje dokumentacije | preverimo, ali je v škodnem spisu priložena vsa potrebna dokumentacija za likvidacijo (prijava, polica, račun, ocena cenilca, zdravniška dokumentacija, kopije dokumentov, zapisnikov, druga dokazna dokumentacija, npr. fotografije ipd.) |
| oblikovanje rezervacije | preverimo, ali so bile oblikovane rezervacije, ter če je prisoten podpis odgovornega |
| knjiženje obveznosti | avtomatsko – preveri revizor informacijskih sistemov |
| likvidacija | preverimo podpise in datume ter odgovornost likvidatorjev |
| izplačilo odškodnin | preverimo, ali je seznam nalogov za izplačilo podpisan; preverimo, ali je izplačan znesek enak obračunanemu |
| zapiranje obveznosti | preverimo usklajenost izpiskov plačil in zaprtih obveznosti za nekaj dni |
| prenos iz analitične evidence v glavno knjigo | če je avtomatski, preverimo stanje za en mesec, ostalo preveri revizor informacijskih sistemov; če je ročno, preverimo stanja (uskladitve) za več mesecev |
| omejevanje pravic pri vnosu podatkov | preveri revizor informacijskih sistemov |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Primer preizkusa notranjih kontrol oziroma škodnih spisov za škode premoženjskih zavarovanj je podan v Prilogi 9.

Pregled opravljenih postopkov

Ko revizor preizkus notranjih kontrol zaključi, dopolni tabelo – glej Sliko 6 na str. 35 (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- oceni, ali je kontrola učinkovita;
- označi, katere revizijske postopke je uporabil (poizvedovanje, opazovanje, ponovno izvajanje nalog, pregledovanje, preverjanje časovne razmejitve, usklajevanje, sledenje, potrjevanje);
- opiše revizijske postopke;
- označi število napak, ki jih je odkril;
- ovrednoti rezultate ter določi nadaljnje revizijske postopke;
- označi, kakšno zagotovilo je s preizkusom pridobil (precejšnje, delno ali nikakršno).

V okviru preizkusa notranjih kontrol revizor opiše tudi kontrole oziroma pregled poslovanja, ki ga opravlja poslovodstvo. To so lahko razna poročila, zapisniki sestankov, poročanje matični družbi ipd. (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Če ugotovi neizvajanje notranje kontrole ali napako, revizor najprej prosi zaposlene za pojasnila. Če gre za napako, lahko poveča vzorec, preizkuša druge notranje kontrole, poveča preizkus podatkov ali izvede druge revizijske postopke po navodilih menedžerja revizijske skupine (Interno gradivo revizijske hiše, 2007). Zaradi pomembnih slabosti v notranjih kontrolah obstaja več kot običajna verjetnost, da bi bili računovodski izkazi bistveno napačni, oziroma da pomembne napake ne bi bile preprečene ali odkrite (Mikl, 2006, str. 48).

5.2.2.6 Pismo upravi

Po opravljeni predhodni reviziji se upravi navadno pošlje pismo o ugotovljenih nepravilnostih ali pomanjkljivostih pri notranjih kontrolah, opiše se tveganja, lahko pa se poda tudi priporočila. Če na primer kontrola popolnosti nad oblikovanjem škodnih rezervacij in s tem reševanjem škodnih primerov ni vzpostavljena, se to navede v pismu upravi (glej primer, na str. 38). Pismo upravi z ugotovitvami ter priporočili se napiše tudi ob koncu revizije, torej se skozi celoten proces revizije sodeluje z upravo ter ji poroča o opravljenem delu, uprava pa podaja pojasnila.

Primer pisma upravi, odlomek za področje škod:

| |
|--|
| <p>PROCES REŠEVANJA ŠKOD</p> <p>Ugotovitve: V okviru pregleda procesa reševanja škod smo ugotovili, da notranja kontrola, ki bi zagotovila, da se vse prejete škodne prijave evidentirajo v sistemu škodnih prijav, ni zagotovljena.</p> <p>Zavarovalnica se v primeru, če škodna prijava ne bi bila pravočasno evidentirana v sistemu in obravnavana, zanaša na posredovanje stranke.</p> <p>Tveganje: Pomanjkljivost povečuje tveganje, povezano s popolnostjo izkazovanja škodnih rezervacij ob koncu obdobja. Obenem povečuje tveganje izgube ugleda v primeru pritožb s strani zavarovancev.</p> <p>(pomembno)</p> <p>Odgovor posloводства:</p> |
|--|

5.3 Preizkus podatkov

5.3.1 Teoretična izhodišča

Preizkusu notranjih kontrol sledi preizkušanje podatkov. Glavni cilj preizkušanja podatkov je odkriti bistveno napako na ravni uradnih trditev. Preizkusi podatkov so sestavljeni iz analitičnih postopkov, preizkusov podrobnosti ali kombinacije obojega (MSR 330.48).

Preizkus podatkov se pri zavarovalnicah navadno opravi šele v zaključni fazi revizije. Če pa se opravlja že pred zaključkom poslovnega leta, MSR 330.56 določa, da je v zaključni fazi revizije potrebno opraviti preizkus še do konca obdobja.

Preizkuse podatkov revizor opravlja, če se ne zanaša na notranje kontrole oziroma le-teh ni preizkušal (kar pri revidiranju premij in škod navadno ni primer). Vendar opravi določen obseg preizkusov podatkov tudi, če je ugotovil, da so notranje kontrole učinkovite. MSR 330.49 določa, da je ne glede na ocenjeno tveganje bistvene napake potrebno izvesti preizkuse podatkov za vsako pomembno vrsto poslov, stanje na kontu in razkritje, in sicer zato, ker je revizorjeva ocena tveganja le stvar presoje in ne more ugotoviti vseh tveganj. Nadalje standard pravi, da obstajajo notranje omejitve notranjih kontrol, ter da jih lahko posloводство zaobide. Revizor lahko s preizkusom notranjih kontrol le zmanjša tveganje pomembne napake na sprejemljivo nizko raven.

MSR 330.50 določa, da mora revizor glede priprave računovodskih izkazov v okviru preizkusa podatkov vsaj uskladiti podatke iz računovodskih izkazov z računovodskimi evidencami ter preveriti pomembna knjiženja in druge prilagoditve v času zaključevanja računovodskih izkazov.

Kateri postopek preizkusa podatkov revizor uporabi, je v največji meri odvisno od njegove strokovne presoje v konkretnem primeru, vendarle pa obstajajo določena pravila. Če obstaja

nizko tveganje bistvene napake, lahko pridobi dokaze le z analitičnimi postopki. Vendar so obvezni revizijski postopki, ki jih mora opraviti v vsakem primeru tile (Mikl, 2006, str. 40-41):

- terjatve iz poslovanja: potrditev terjatev s strani kupcev (tudi za premije),
- prodaja: preveritev časovne razmejitve ob koncu poslovnega leta (tudi za premije),
- obveznosti: iskanje neknjiženih obveznosti, pisma odvetnikom glede tožb ali sporov (tudi za škode),
- denar na bančnih računih: potrditev stanja s strani bank,
- zaloge: prisotnost na inventuri,
- nabava osnovnih sredstev: preveritev pomembnih povečanj in
- finančne obveznosti: potrjevanje stanja, pogojev in omejitev s strani tretjih oseb.

Če preverja področja s pomembnim tveganjem samo s preizkusom podatkov, mora revizor uporabiti preizkus podrobnosti ali le-tega v kombinaciji z analitičnim pregledom (MSR 330.52). Izbere torej postopek ali kombinacijo, ki za izbrano stanje v računovodskih izkazih omogoči učinkovito odkritje potencialne napake ter daje zagotovilo o pravičnosti in poštenosti računovodskih izkazov (O'Reilly et al., 1990, str. 260).

5.3.2 Analitični pregled

Analitični pregled je lahko zelo učinkovit način doseganja revizijskih ciljev, saj lahko pogosto zagotovi dokaze za več uradnih trditev hkrati, zmanjša obseg nadaljnjega preizkušanja ter odkrije probleme, ki se jih z natančnim pregledom posameznih postavk ali preizkusom notranjih kontrol ne bi dalo. Izvajal naj bi se na vseh večjih postavkah v izkazih ter pred preizkusom podrobnosti. Po MSR 520.12 je analitični pregled bolj primeren za podatke, ki se lahko razčlenijo in za velike obsege transakcij, ki so predvidljivi v času. Pri tem se predpostavi, da obstajajo stalne povezave med podatki, ki so zato predvidljivi in omogočajo napovedovanje.

Analitični postopki lahko vsebujejo (Mikl, 2006, str. 38):

- določanje ključnih pokazateljev, odnosov in drugih povezav, ki določajo poslovanje,
- določanje natančnosti glede na ocenjeno tveganje in glede na sprejemljive razlike,
- pripravo pričakovanj,
- primerjavo uresničenih rezultatov družbe z ocenami revizorja.

Analitični pregled se po metodologiji, ki je predstavljena v tem diplomskem delu, opravi v štirih korakih (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

1. razvije se neodvisno pričakovanje (napoved) za posamezno postavko,
2. definira se pomembno razliko ali prag (navadno 10 %, lahko pa se določi tudi drugače),
3. izračuna se razlika med revizijskim pričakovanjem (napovedjo) in dejanskimi rezultati,
4. prouči se pomembne razlike in določi nadaljnje postopke.

Primer je podan v Tabeli 10 (na str. 40).

Tabela 10: Analitični pregled v štirih korakih: primer za premije

| konto | naziv | 1. | 2. | 3. | | | 4. | |
|-------|--|------------------------|------------|------------------|--|--|---|-----------|
| | | Ocena 2006* (načrt) | Prag** | Realizacija 2006 | Razlika glede na oceno - nominalna | Indeks realizacija 06 / ocena 06 | Razlika glede na prag (indeks) | Pojasnilo |
| | Premije premoženje | | | | | | | |
| 7500 | Obračunane kosmate zavarovalne premije | 110.401.650.000 | 93.000.000 | 108.771.597.000 | 1.630.053.000 | 99 | 1.752,75 | |
| | Premije življenje | | | | | | | |
| 7500 | Obračunane kosmate zavarovalne premije | 45.824.925.000 | 45.000.000 | 48.810.767.000 | -2.985.842.000 | 107 | -6.635,20 | |

*Ocena je povzeta iz "Načrta poslovanja za leto 2006".

** Prag je določen kot 30 % planske pomembnosti za posamezno vrsto zavarovanja, le-ta pa je določena na podlagi čistih prihodkov od premij posamezne vrste zavarovanja.

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

5.3.2.1 Analitični pregled premij in škod

Pri opravljanju analitičnega pregleda je pomembno, da revizor pozna poslovanje zavarovalnice, trg, v katerem deluje, ter zakonodajo. Lahko izračuna kazalnike uspešnosti (škodni delež, delež provizij in delež administrativnih stroškov v kosmatih prihodkih od premij ter seštevek teh treh kazalnikov, donosnost lastniškega kapitala, dobiček v kosmatih prihodkih od zavarovalnih premij, pokritost tehničnih rezervacij s finančnimi investicijami ipd.). Za le-te vedno obstaja tveganje manipulacije, kot na primer napihnenost kosmatih obračunanih premij (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

V analitični pregled revizor običajno vključi tudi splošno analizo postavke. Tako lahko na primer pri obračunani kosmati premiji prouči, kolikšen je bil delež življenjskih in delež neživljenjskih zavarovanj v celotni premiji v poslovnem letu. Nadalje lahko izračuna rast ali strukturni delež v primerjavi s preteklimi leti. Lahko prouči, kateri produkti ali vrste zavarovanj so prinesli največ premij; prouči same produkte in prodajo le-teh po partnerjih; primerja realizacijo z načrtom; grafično prikaže gibanje premije po mesecih in razišče vsa odstopanja ali nenavadna gibanja, ... Pri škodah se največkrat izračuna škodni rezultat po različnih kriterijih: zavarovalnih vrstah, mesecih in območnih enotah. Vsak nenavaden rezultat je potrebno raziskati. Tako se dobi splošna slika določenega področja, lažje napove rezultat ter odkrije morebitna nova tveganja. V analitični pregled navadno spada tudi pregled škodnih spisov za 10 največjih izplačanih ter 10 največjih rezerviranih škod v poslovnem letu ter pregled nekaterih največjih ponudb/polic, sklenjenih v istem letu (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

5.3.3 Preizkus podrobnosti

Preizkus podrobnosti revizor opravi, da bi pridobil revizijsko zagotovilo, ki ga ni pridobil s preizkusom notranjih kontrol in/ali analitičnim pregledom. Z njim preveri zneske, izkazane na kontih oziroma računovodskih izkazih, in sicer s sledenjem revizijskim ciljem (uradnim trditvam). Preizkusi podrobnosti vključujejo naslednje postopke (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- potrditev, npr. potrditev stanj s strani tretjih oseb,
- preveritev časovne razmejitev, npr. škodnih rezervacij,
- uskladitev, npr. analitičnega konta z glavno knjigo,

- opazovanje, npr. postopek odpiranja škodnega spisa,
- poizvedovanje, npr. izpraševanje zaposlenih o osnovah za določitev škodne rezervacije,
- pregled, npr. pregled pogodb z zavarovanci,
- potrjevanje, npr. skladnosti postavk iz računovodskih evidenc s podporno dokumentacijo,
- izračunavanje; npr. potrditev matematične pravilnosti poročila ipd.

Preizkus podrobnosti je lahko (Mikl, 2006, str. 38):

- preizkus celotne postavke,
- preizkus posameznih postavk z določenimi značilnostmi,
- preizkus vzorca z uporabo različnih tehnik vzorčenja.

5.3.3.1 Tehnike vzorčenja

Največkrat ni mogoče ali učinkovito preveriti vseh postavk z nekega konta. Zato revizor izbere eno ali več metod vzorčenja, po obravnavani metodologiji namensko preizkušanje (»targeted testing«), revizijsko vzorčenje (»audit sampling«) in/ali preizkušanje »sprejmi/zavrni« (»accept/reject testing«). Izbira ustrezne metode je odvisna od ciljev preizkušanja, uradnih trditev, ki jih preizkuša, ter značilnosti postavk oziroma populacije. Velikost vzorca je odvisna od določene pomembnosti ter stopnje tveganja. Manjša je pomembnost in večje je tveganje, večji bo vzorec (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

Pri *namenskem preizkušanju* revizor izbere vzorec na podlagi določenih značilnosti. Te so navadno večje vrednosti ali večja tveganja. Rezultati se ne projicirajo na ostalo populacijo. Pri *revizijskem vzorčenju* preveri nek reprezentativen vzorec populacije, ki ga lahko projicira na celotno populacijo. Preizkus navadno opravlja v kombinaciji z namenskim preizkušanjem, s katerim preveri vrednostno večje postavke, za preostalo populacijo pa opravi revizijsko vzorčenje. Cilj in narava *preizkušanja »sprejmi/zavrni«* nista oceniti denarne vrednosti potencialne napake. Revizorja zanima neka lastnost postavke. Če je lastnost v sprejemljivih okvirih, preizkus »sprejme«, drugače ga »zavrne«. Primer je preverjanje časovne razmejitve, kjer ga zanima obdobje knjiženja in ne znesek (Interno gradivo revizijske hiše, 2007).

5.3.3.2 Preizkus podrobnosti pri premijah in škodah

Pri reviziji premij in škod revizor večji del pregleda opravi s preizkusom notranjih kontrol in analitičnim pregledom. S tem običajno pridobi tudi največje zagotovilo. Če so notranje kontrole učinkovite ter pri analitičnem pregledu ni opazil večjih odstopanj, pregled premij in škod zaključi z nekaterimi običajnimi postopki preizkusa podrobnosti.

Pri preizkusu podrobnosti pri premijah in škodah se, tako kot pri ostalih stanjih na kontih, revizor osredotoči na nekatere določene konte zavarovalnice po Sklepu o kontnem okviru za zavarovalnice – SKL 2007 (2006, Priloga). Konti in njihov opis so podani v Prilogi 10.

Najpogostejši revizijski postopki preizkusa podrobnosti pri premijah in škodah so (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- vodilne tabele prihodkov in terjatev iz naslova premij ter odhodkov, rezervacij in obveznosti iz naslova škod (usklajevanje analitike, glavne knjige in letnega poročila na koncu leta);
- preverjanje časovne razmejitve terjatev, škodnih rezervacij in obveznosti iz naslova škod (ali so knjižene v pravilno obdobje – navadno se preveri knjiženja pred in po zaključku leta, lahko pa tudi med letom);
- pridobivanje neodvisnih potrditev stanj večjih in naključnih odprtih postavk tretjim strankam pri kategoriji terjatve in obveznosti iz naslova premij in škod ter preverjanje skladnosti z analitičnimi evidencami zavarovalnice;
- preverjanje starostne strukture terjatev oziroma utemeljenosti popravkov vrednosti terjatev zavarovalnice;
- iskanje neknjiženih terjatev in obveznosti;
- pregled knjižb po zaključku poslovnega leta;
- pisma odvetnikom glede tožb ali sporov.

5.4 Pregled in ocenitev zbranih revizijskih dokazov ter izdaja poročila

V zaključni fazi revizije revizor oceni rezultate revizijskih postopkov in zaključkov glede revizijskih ciljev, ki se nanašajo na tveganje bistvene napake, oceni neodvisnost in etična vprašanja ter poda revizijsko mnenje. Opravi postopke, kot so zaključni pregled računovodskih izkazov, končni analitični postopki, primerjava rezultatov s preteklimi obdobji in pričakovanji ipd. Vpraša se, ali je zbral zadostne in ustrezne revizijske dokaze, kar je stvar strokovne presoje. Pri odgovoru na to vprašanje mora upoštevati napake na ravni uradnih trditev, verjetnost pomembnega učinka na izkaze, učinkovitost posloводства glede notranjih kontrol in tveganj, izkušnje iz predhodnih revizij, delovanje notranjih kontrol, rezultate revizijskih postopkov ipd. Revizor pripravi povzetek revizijskih ciljev, povezanih s tveganjem bistvene napake, ter povzame revizijske postopke, ugotovitve in zaključke (Mikl, 2006, str. 46-47).

Pri reviziji premij in škod je po metodologiji, ki je predstavljena v diplomskem delu, pomemben postopek v zaključni fazi revizije t.i. SoC («Summary of Comfort»). Le-ta predstavlja povzetek opravljenih postopkov ter zagotovil na ravni uradnih trditev. Vsebuje tudi povezave do dokumentiranih postopkov in opredelitev področij tveganja, za boljšo sledljivost in preglednost opravljenega revizijskega dela. Revizor ga izdelava že med samo revizijo, vanj sproti beleži rezultate in potrebne nadaljnje postopke, na koncu revizije pa ga zaključi (Interno gradivo revizijske hiše, 2007). Primer povzetka SoC je prikazan v Prilogi 11.

Namen revizije računovodskih izkazov je omogočiti revizorju, da izrazi mnenje, ali so računovodski izkazi resnični in pošteni, oziroma da izda revizijsko poročilo. Pisno izraženo mnenje o računovodskih izkazih kot celoti je sestavni del revizorjevega poročila (Razlagalni slovar, 2007). Pritrdilno mnenje pomeni, da so računovodski izkazi resnična in poštena slika delovanja družbe, ter da so v skladu z ustreznim okvirom poročanja. Mnenje s pridržkom se poda,

ko se izrazi pridržek glede resničnosti in poštenosti izkazov. Takrat torej ni možno izraziti mnenja brez pridržkov, omejitve pri pregledu pa ne zahtevajo odklonilnega mnenja ali zavrnitev mnenja. Odklonilno mnenje se izrazi, ko revizor oceni, da so računovodski izkazi nepopolne ali zavajajoče narave, da torej niso resnični in pošteni (Duhovnik 2006a, str. 3). Zavrnitev mnenja pomeni, da revizor ne more pridobiti zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov in zato izraziti mnenja (Razlagalni slovar, 2007).

ZZavar (2006) v 170. členu opredeljuje vsebino revizijskega poročila za zavarovalnice. Nalaga, da revizor pregleduje in poroča predvsem o:

1. bilanci stanja,
2. izkazu uspeha,
3. izkazu finančnih tokov,
4. stanju in spremembah zavarovalno-tehničnih rezervacij,
5. stanju in strukturi naložb kritnega premoženja,
6. stanju in strukturi naložb kritnih skladov, ki jih upravlja zavarovalnica,
7. izpolnjevanju pravil o obvladovanju tveganj,
8. delovanju notranje revizije,
9. načinu vodenja poslovnih knjig,
10. kвалiteti informacijskega sistema v zavarovalnici,
11. pravilnosti in popolnosti obvestil in poročil Agenciji
12. vrednotenju bilančnih in zunajbilančnih postavk in računovodskih politikah.

Podrobnejšo obliko in vsebino revizijskega pregleda in poročila določa Agencija v Sklepu o podrobnejši obliki in vsebini in najmanjšem obsegu ter vsebini revizijskega pregleda in revizorjevega poročila zavarovalnice. Revizor mora izdelati dodatek k poročilu z natančno predpisano vsebino, ki se nanaša na različna področja v zavarovalnici.

6 SKLEP

Zavarovanje omogoča zmanjševanje tveganja za celotno gospodarstvo, zato lahko rečemo, da je z ekonomskega vidika nujno in potrebno. Pomembno je tako za posameznika, kot tudi družbo kot celoto. Zaupanje fizičnih in pravnih oseb v finančno stabilnost vseh finančnih institucij, tudi zavarovalnic, kaže na gospodarsko stabilnost. Banke, zavarovalnice in borza predstavljajo steber finančnih sistemov narodnega gospodarstva. Če se zamaje finančna stabilnost zavarovalnic, se posledično pojavi nezaupanje v finančno stabilnost vseh gospodarskih subjektov, kar lahko privede do recesije celotnega gospodarstva. To se je v zgodovini že pokazalo.

Kako veliko vlogo v gospodarstvu ima zavarovalništvo, nazorno kaže tudi dejstvo, da države svoje obveznosti zavarujejo pri zavarovalnicah. Združene države so pred kratkim državne obveznice zavarovale pri zavarovalnici samo zato, da so na ta način ohranile zaupanje v ta vrednostni papir, kar je povzročilo dvig tečajev na borzi.

Nadzor nad zavarovalnico je tako izrednega narodnogospodarskega pomena. Nadzor se izvaja z zakonodajo in drugo regulativo. Zunanja revizija je le ena oblika nadzora nad zavarovalnico. ZGD-1 kot temeljni zakon o delovanju gospodarskih družb določa, da je revidiranje letnega poročila zavarovalnic obvezno, tako pa je tudi v veliki večini drugih držav. Zavarovalnice poleg zunanje revizije nadzirajo tudi državne institucije, krovna nadzorna institucija je Agencija za zavarovalni nadzor, posredno pa zavarovalnice nadzirajo tudi Računsko sodišče, davčna uprava, Banka Slovenije itn. Regulativa natančno določa tudi vsebino revizorjevega poročila.

Bistvo revizije je, da izrazi mnenje o resničnosti in poštenosti računovodskih informacij. Računovodski izkazi zavarovalnice so namenjeni več uporabnikom, to so lastniki, kupci, dobavitelji, zaposleni, banke, država. Ker le-ti ne morejo sami preveriti kakovosti informacij, je potreba po nadzoru velika in zato tudi obvezna. Vsebina računovodskih izkazov zavarovalnice je ključnega pomena tako za neposredne uporabnike teh informacij, kot tudi za širšo javnost. Tudi za poslovanje zavarovalnice je pomembno, da so informacije, ki jih posreduje javnosti, verodostojne.

Diplomsko delo obravnava problematiko in posebnosti zunanjega revidiranja zavarovalnic, s poudarkom na premijah in škodah. Revidiranje zavarovalnic se precej razlikuje od revidiranja drugih gospodarskih subjektov, saj specifičnost zavarovalniške dejavnosti, močan nadzor ter močna informacijska podprtost, zahtevajo drugačen pristop k revidiranju. Revizor mora zato dobro poznati vse te dejavnike, h katerim spadajo tudi posebni kontni načrt za zavarovalnice in sheme za računovodske izkaze.

Revizija zavarovalnic predstavlja velik izziv za revizorja. Poleg vseh splošnih revizijskih postopkov, ki jih izvaja v ostalih družbah, mora biti zaradi narave zavarovalništva pozoren še na dodatna tveganja, značilna za zavarovalnico. To so poslovna tveganja, ki vplivajo tudi na revizijska tveganja. Sem spada predvsem tveganje, da zavarovalnica ne bo sposobna poravnati obveznosti, saj so njeni prihodki (premije) fiksno določeni, odhodki (škode) pa ne. Veliko je tveganj za prevare, tako zavarovancev kot zaposlenih. Lahko se dogaja manipulacija s škodnimi rezervacijami, kar pa je zaradi načela ocenjevanja le-teh težko ugotoviti.

Vse to se odraža tudi v dveh ključnih poslovnih procesih zavarovalnice, sklepanju zavarovanj ter reševanju škod. Revizija teh dveh področij je edinstvena in značilna samo za zavarovalnice. Revizor pri teh procesih izvaja postopke, ki prinesejo zadostne dokaze o pravilnosti informacij o premijah in škodah. Zaradi visoke stopnje rutiniranosti v teh dveh procesih, revizor izvaja preizkus notranjih kontrol. Le-te so navadno učinkovite in se revizor nanje lahko zanaša. Preizkus je zaradi kompleksnosti področij dolgotrajen in zahteva visoko strokovnost revizorja ter sodelovanje s strokovnjaki aktuarji (za področje zavarovalno-tehničnih rezervacij) ter specialisti revizorji informacijskih sistemov. Preizkus notranjih kontrol se mora kombinirati z vsaj nekaterimi postopki preizkusa podatkov, vendar se ti opravijo v manjši meri. Revizijsko poročanje je podobno kot pri ostalih družbah, le da Zakon o zavarovalništvu in Agencija za zavarovalni nadzor revizorju nalagata nekatere dodatne zahteve pri poročanju.

V diplomskem delu smo predstavili pomen ter vlogo revizijske stroke pri revidiranju računovodskih izkazov zavarovalnice s poudarkom na zunanji reviziji premij in škod, ki predstavlja le del celovitega nadzora nad zavarovalniško dejavnostjo. Vendar pa ta del revizije nazorno pokaže, kako kompleksen in dolgotrajen je proces, s katerim zagotovimo transparentnost poslovanja zavarovalnic in možnosti za pravočasno ukrepanje v primeru odkritih nepravilnosti. Odvisen je od več dejavnikov, najprej od zakonodaje, velikosti zavarovalnice in vrste zavarovanja, nato pa še od revizijske hiše, njenih postopkov ter samega dogajanja med revizijo oziroma njenih ugotovitev. Vse to pa le zaradi odgovornosti do javnosti.

LITERATURA

1. Ahčan Aleš: Računovodstvo v zavarovalnicah. Prosojnice predavanj. [URL: http://www.najdi.si/redirect/index.jsp?redirect=http%3A//miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/191106/Racunovodstvovzavarovalnicah.ppt&sourcePage=search&pageIndex=0&linkIndex=0&isNkUrl=false&spCount=0&q=undefined&contentType=undefined], 19.12.2007.
2. Bierens J. Herman, Bradford F. David: Are Property-Casualty Insurance Reserves Biased?. 24 str. [URL: <http://econ.la.psu.edu/~hbierens/BRADBIER.PDF>], 13.4.2005.
3. Bijelić Mile: Zavarovanje in pozavarovanje. Ljubljana : Art agencija, 1998. 343 str.
4. Boncelj Jože: Zavarovalna ekonomika. Maribor : Obzorja, 1983. 351 str.
5. Duhovnik Meta: Novosti na področju mednarodnih standardov revidiranja. Ljubljana : Seminar novosti pri revidiranju in poročanju na podlagi mednarodnih standardov revidiranja, 2006. 17 str.
6. Duhovnik Meta: Revizijsko poročanje. Gradivo za izobraževanje za pridobitev strokovnega naziva revizor. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2006a. 25 str.
7. Dvoršak Bugarija Jana: Obvladovanje tveganja v zavarovalnih finančnih. Ljubljana : Pegaz International, 2005. 321 str.
8. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. III. knjiga. Ljubljana : Pozavarovalnica Sava, Zavarovalnica Triglav, 1995. 416 str.
9. Gaver J. Jennifer, Paterson S. Jeffery: Do insurers manipulate loss reserves to mask solvency problems?. Journal of Accounting and Economics, Amsterdam, 37(2004), 3, str. 393-416.
10. Green Meg: The new scrutiny: insurers are facing additional pressure to prove they have adequate internal and external financial controls in place. [URL: http://goliath.ecnext.com/coms2/summary_0199-5244681_ITM], 1.1.2006.
11. Hauptman Maruša-Katarina: Revidiranje notranjih kontrol na področju prodaje življenjskih zavarovanj v zavarovalnici Y. Seminarska naloga. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005. 17 str.
12. Ivanjko Šime et al.: ABC zavarovalništva s praktičnimi primeri. Maribor : Založba kapital – Neto d.o.o., 1999. 103 str.
13. Koletnik Franc: Raziskovanje in dosežki v reviziji. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1997. 169 str.
14. Medved Darko: Tehnične rezervacije in računovodske rešitve v zavarovalnicah. Revizor, Ljubljana, 11(2000), 11, str. 11-39.
15. Mikl Stanislava: Zasnova revizije v skladu s spremenjenimi mednarodnimi standardi revidiranja in metodologijo revizijske družbe. Zaključno delo za strokovni naziv pooblaščen revizor. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2006. 92 str.
16. O'Reilly Vincent et al.: Montgomery's Auditing. 11th edition. New York : John Wiley and Sons, 1990. 1150 str.
17. Petroni Kathy Ruby: Optimistic reporting in the property-casualty insurance industry. Journal of Accounting and Economics, Amsterdam, 15(1992), 4, str. 485-508.

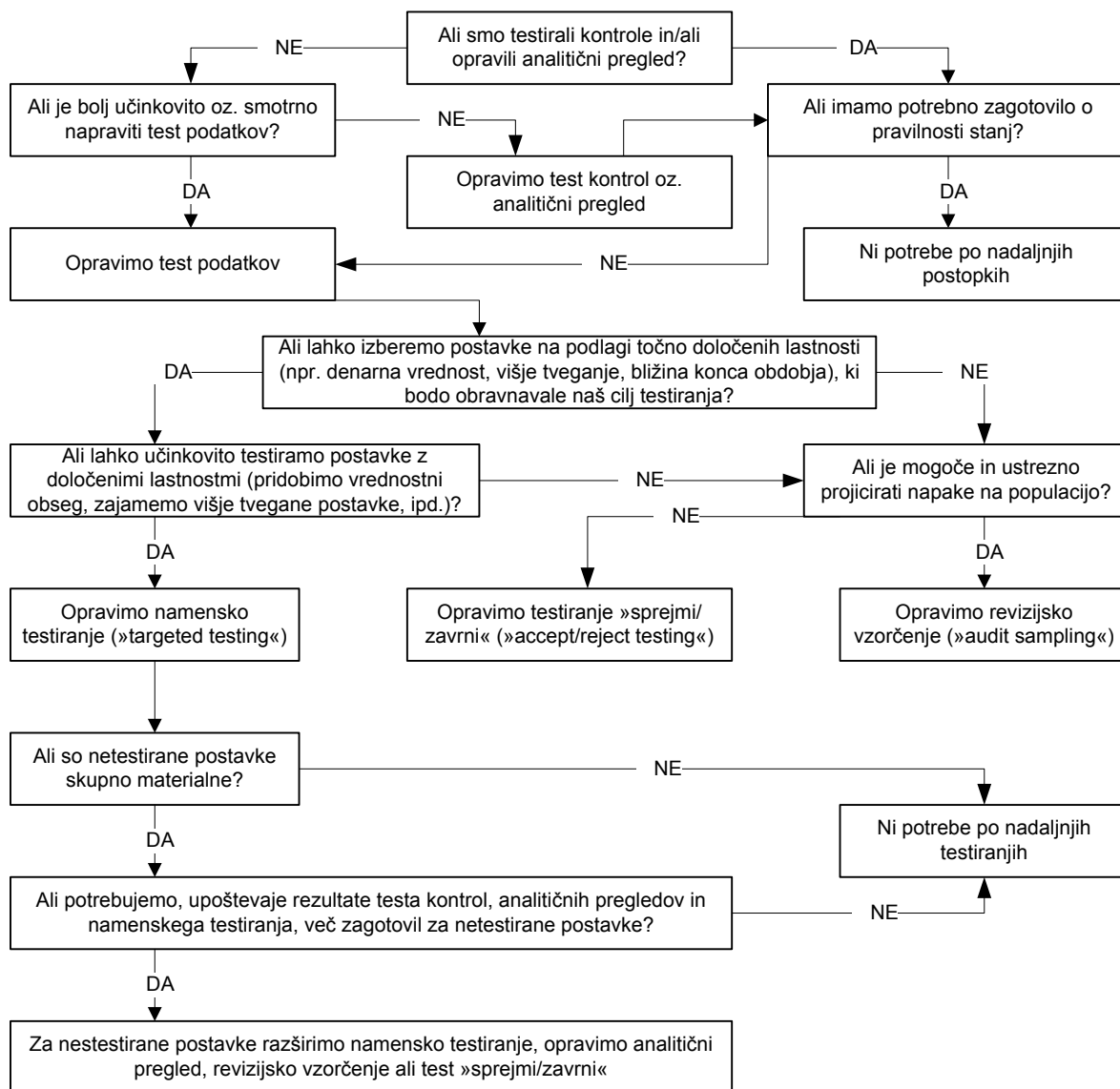
18. Ribnikar Ivan: Finančne institucije. Bančni vestnik, Ljubljana, 1996, št. 12, str. 43-45.
19. Sawyer B. Lawrence, Dittenhofer A. Mortimer, Scheiner H. James: Sawyer's internal auditing. 5th edition. Altamonte Springs : Institute of Internal Auditors, 2003. 1446 str.
20. Taylor Donald H., Glezen G. William: Revidiranje: zasnove in postopki. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1996. 1078 str.
21. Vešligaj Jaka: Naložbena življenjska zavarovanja kot oblika prostovoljnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2007. 62 str.
22. Whittington Ray, Pany Kurt: Principles of auditing and other assurance services. 13th edition. Boston : Irwin/McGraw-Hill, 2001. 816 str.

VIRI

1. Interno gradivo revizijske hiše, 2007.
2. Razlagalni slovar. Ljubljana : Mednarodna zveza računovodskih strokovnjakov, Slovenski inštitut za revizijo, 2007. 47 str.
3. Mednarodni standardi računovodskega poročanja. London : International Accounting Standards Board, 2004.
4. Mednarodnimi standardi revidiranja. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2005. Loč. pag.
5. Sklep o kontnem okviru za zavarovalnice – SKL 2007 (Uradni list RS, št. 128/2006).
6. Sklep o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic – SKL 2007 (Uradni list RS, št. 28/2007).
7. Sklep o prvi sestavitvi računovodskih poročil zavarovalnic v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (Uradni list RS, št. 10/2005).
8. Slovenski računovodski standardi 2006 (Uradni list RS, št. 118/2005).
9. Spletna stran Agencije za zavarovalni nadzor. [URL: <http://www.a-zn.si/slo/client/default.asp?r=-1&n=167&p=content>], 2008.
10. Insurance claims. Spletna stran Auditnet.org. [URL: <http://www.auditnet.org/docs/InsuranceClaims.pdf>], 17.1.2008.
11. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006).
12. Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/2001).
13. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 109/2006).

PRILOGE

Priloga 1: Metodologija revizijske hiše, predstavljena v diplomskem delu: drevo odločanja



Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007; Lastna izdelava.

Priloga 2: Primer dokumenta z zbranimi ključnimi tveganji zavarovalnice (ACM)

| Ključno tveganje | Opis tveganja, pojasnilo | Odziv uprave | Revizijski postopki |
|--|---|---|--|
| tveganje plačilne nesposobnosti | 31. 12. 2006 nezadostnost kapitala (življenje) v višini 1,4 mio € in skupna nezadostnost kapitala v višini 1,2 mio €. Če se kapital ne bi povečal, tveganje plačilne nesposobnosti na dan 31. 12. 2007. | V skladu s finančnim načrtom za 2007 bo lastnik povečal kapital do konca avgusta. | Pregled zapisnikov nadzornega sveta, pridobitev dokazov (register), da je kapital bil povečan, pregled transakcij. |
| računovodske kontrole | Potencialne šibkosti procesnih kontrol ključnih poslovnih procesov. Točnost računovodskih podatkov temelji na ročnih uskladitvah. | Vsi poslovni procesi so formalizirani. Notranje kontrole so učinkovite. | Preveritev notranjih kontrol ključnih poslovnih procesov. |
| nezadostna IT podpora in posledično šibko kontrolno okolje | Šibke sistemske kontrole in nezdružljivost različnih IT sistemov in baz podatkov, uporabljenih za podporo poslovanju. Potencialno tveganje netočnosti podatkov. | Implementacija novega IT sistema v teku. Uprava se zaveda tveganja. Veliko dodatnega ročnega preverjanja. | Vključitev IT revizorjev, ki bodo preverili sisteme ter sistemske kontrole glavnih področij. |
| škodne rezervacije | Za izračun rezervacije za škode, ki so nastale, a še niso prijavljene, se uporabljata dve metodi. Potencialno tveganje nedoslednosti izračunov ter napačnih izračunov na koncu leta. | Statistična metoda bolje odraža gibanje škod zavarovalnice. To metodo bodo uporabljali v prihodnje. | Pregled predpostavk, uporabljenih pri izračunu. Aktuar preveri izračune. |
| poročanje po MSRP | Potencialno tveganje nepravilnih podatkov zaradi šibkega znanja novega načina poročanja ter šibke IT podpore. | Priprava poročil po MSRP v skladu s sodelovanjem z zunanjo svetovalno družbo. | Pregled poročil. Vključitev notranje tehnične podpore za MSRP. |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Priloga 3: Sestavine dokumenta za opis zavarovalnice in njenega okolja (BAF)

| Trg in okolje | Strategija družbe | Dodana vrednost | Finančna uspešnost |
|---|---|---|---|
| <ul style="list-style-type: none">• konkurenca• pravna podlaga• makroekonomsko okolje | <ul style="list-style-type: none">• cilji• organizacijska struktura• uprava | <ul style="list-style-type: none">• stranke• zaposleni• inovacije• produkti• dobavitelji• okoljska in socialna vprašanja | <ul style="list-style-type: none">• finančni položaj• profil tveganj• računovodske politike• ekonomska uspešnost• analize |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Priloga 4: Opis točk v diagramu poteka poslovnega procesa sklepanje premoženjskih zavarovanj

| Točka | Opis |
|-------|--|
| 1 | Ko pride do dogovora o zavarovanju, se naredi ocena največje mogoče škode. Oceno tveganja opravijo strokovni delavci na podlagi vprašalnika, obiskov ter drugih informacij. Na podlagi ocene strokovni delavec sestavi ponudbo, v kateri se določijo vsi podatki, potrebni za sklenitev zavarovanja. Poročilo o oceni tveganja ter izdelano ponudbo mora pri večjih zavarovalnih vsotah odobriti vodja PE, direktor PE oziroma uprava. Zavarovanje je na podlagi ponudbe sklenjeno samo pri večjih pravnih osebah. Tu se tudi preverja, ali mora biti zavarovalna policia pozavarovana. |
| 2.1 | Odobrena ponudba/polica se vnese v informacijski sistem. Ob vnosu v sistem referent opravlja samokontrolo. Pri večletnih policah sistem priključuje podatke iz predhodno vnesene police. Referent preveri skladnost police s fizično polico ter pravilnost in točnost police. V tarifaciji se preveri pravilnost sklenitve pogodbe, ki jo sklene zavarovalni zastopnik za manjše pravne osebe, ter vnos v sistem. Kontrola je vidna s podpisom na polici ter z odkljudanimi podatki. Popolnost policiranih ponudb se preverja s seznamom nepoliciranih ponudb. |
| 2.2 | Letni obračun napravi strokovna delavka konec leta. Na podlagi knjigovodske vrednosti zavarovanega predmeta se napravi obračun za naslednje leto, na podlagi katerega se izračuna tudi premija za prihodnje obdobje. |
| 3 | Na osnovi v informacijski sistem vnesenih podatkov se enkrat mesečno požene aplikacija, ki opravi izdajo računov za premije. |
| 4.1 | Terjatve za premijo se evidentirajo na osnovi fakturirane premije, ta pa se obračunava na osnovi vnesenih podatkov v informacijski sistem (popolnost in točnost je zagotovljena preko popolnosti in točnosti vnesenih polic). Evidentiranje terjatev je avtomatska kontrola, preveri revizor informacijskih sistemov. |
| 4.2 | V premijskem knjigovodstvu dnevno knjižijo prejeta plačila na osnovi izpisa TRR ter OS obrazca (seznam oddanih dokumentov). Referentke na podlagi sklicne številke oz. OS obrazca priključijo polico. V primeru, da v premijsko računovodstvo pride OS obrazec, police pa ni v informacijskem sistemu, pokličejo tarifacijo. Če je na TRR izpisku navedena napačna sklicna številka, pokličejo stranko oz. banko ali zahtevajo kopijo položnice. Vodijo seznam neknjiženih plačil, kar rešujejo enkrat mesečno. Ko referentka v sistemu evidentira plačilo premije, se terjatev avtomatično zapre (preveri revizor informacijskih sistemov). |
| 5.1 | Prenos analitične evidence v glavno knjigo se izvaja enkrat mesečno na podlagi izpisane temeljnice (prenos bi bil lahko avtomatski – manj tveganja za napake). |
| 5.2 | Mesečno se spremljajo neplačane terjatve. Pripravi se seznam zapadlih terjatev, na podlagi katerega se pošiljajo opomini (prvi, drugi, tretji ter pred tožbo). |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Priloga 5: Opis točk v diagramu poteka poslovnega procesa reševanje premoženjskih škod

| Točka | Opis |
|-------|---|
| 1.1 | Oškodovanec lahko prijavi nastalo škodo neposredno na PE (referent na okencu preveri pravilnost izpolnitve prijavnice ter priloženo dokumentacijo), po pošti, telefonu, faksu ali internetu (prijavnico mu zavarovalnica pošlje na dom). |
| 1.2 | Referent na PE vnese v sistem (register škod) vse prispele prijavnice, odpre škodni spis in ga odda v tarifacijo. Pri vnosu se škoda poveže s polico (avtomatske kontrole – veljavnost zavarovanja, datum nastanka, prijave škode, neveljavna polica ipd.), škodni spis dobi svojo številko, na podlagi katere se shrani v računalniški bazi. Pridobimo pravilnik o načinu in postopkih reševanja zavarovalnih primerov. |
| 1.3 | V tarifaciji preverijo, ali obstaja zavarovanje za nastali primer ter kritje. V primeru kritja izpišejo zavarovalno polico, ki jo priložijo v škodni spis. Postavijo prvo oceno rezervacije (če je znana osnova). Če osnova ni znana ali gre za zahtevnejši primer, oceno škode poda cenilec. |
| 2.1 | Cenilec opravi ogled škode takoj ob prijavi (pri avtomobilskih škodah) ali ga opravi kasneje (pri ostalem premoženjskem zavarovanju). Po ogledu izdela zapisnik, v katerem določi višino škodne rezervacije. Škodno rezervacijo cenilec opravi na podlagi tablic (pri AO), izkušenj ter kalkulacij, v kolikor je to potrebno. Ocena škode se mesečno preverja in v primeru napačne ocene se napravi popravek. Pri manjših škodah ni potreben ogled cenilca, škoda se izplača na podlagi predloženega računa o popravilu škode. Pri nematerialnih škodah na podlagi zdravniškega pregleda, stopnje invalidnosti in druge dokumentacije določi višino škode pravnik. Cenilec se podpiše na škodni spis. Pridobimo navodila za reševanje zavarovalnih primerov glede na višino prijavljenih zahtevkov. |
| 2.2 | Referent na PE vnese v sistem višino škodne rezervacije (hkratno avtomatsko knjiženje obveznosti – preveri revizor informacijskih sistemov). Višina škode je omejena z višino zavarovalne vsote na polici, to pa je tudi limit za oblikovanje škodne rezervacije. |
| 3 | Za likvidacijo škode so potrebni vsi relevantni podpisi na škodnem spisu, to zagotavlja tudi popolnost dokumentacije. Referent izpiše nalog za izplačilo škode. Vse naloge za izplačilo mora odobriti vodja škod na PE. Določeni so limiti, do katerih zadostuje samo podpis vodje, oz. je potrebno seznaniti ali pridobiti soglasje strokovne službe na centrali. Vse spremembe v zvezi škodo (spremembe rezervacij, izplačila ipd.) je potrebno evidentirati v sistem. |
| 4 | Parafiran seznam nalogov prejme oddelek plačilnega prometa, ki izvede plačilo. Seznam dnevniških plačil podpišeta najmanj dva odgovorna iz uprave ali računovodsko-finančnega sektorja. Plačilni promet vzporedno preverja plačila z zapisnikom likvidnostne komisije. |
| 5.1 | Obveznosti na podlagi izpiskov plačil zapre referent na PE (knjiženje plačil). |
| 5.2 | Prenos v glavno knjigo poteka avtomatsko enkrat mesečno. |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Priloga 6: Seznam dokumentacije za premije

Obširnejši seznam splošne dokumentacije za revizijo premij (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- seznam nepoliciranih ponudb na zadnji dan poslovnega leta;
- podatki o obračunani kosmati premiji po prodajnih poteh in po kvartalih;
- podatki o sklenjenih zavarovalnih policah v obdobju od 15.12. do 15.1. z naslednjimi podatki: številka police, zavarovanec, zavarovalna vrsta, datum sklenitve, datum začetka zavarovanja, datum konca zavarovanja, znesek fakturirane zavarovalne premije, znesek policirane premije, znesek prenosne premije;
- uskladitev prometa terjatev iz naslova zavarovalne premije, prihodkov za zavarovalno premijo in obveznosti za davek;
- starostna struktura terjatev iz naslova premij na zadnji dan poslovnega leta ter podatki o odpisu terjatev;
- analitična evidenca terjatev iz naslova premij na zadnji dan poslovnega leta po zavarovancih.

Priloga 7: Seznam dokumentacije za škode

Obširnejši seznam splošne dokumentacije za revizijo škod (Interno gradivo revizijske hiše, 2007):

- seznam prijavljenih škod v obdobju od 15.12. do 15.1. z naslednjimi podatki: številka škodnega spisa, številka zavarovalne police, zavarovanec, datum škode, datum prijave, datum začetka zavarovanja, datum sklenitve zavarovanja, zavarovalna vsota, obračunana in plačana zavarovalna premija (v letu revizije), prijavljen znesek škode, datum oblikovanja rezervacije in znesek rezervacije;
- podatki o likvidiranih škodah v obdobju od 15.12. do 15.1. z naslednjimi podatki: številka škodnega spisa, zavarovalna vrsta, zavarovanec, znesek likvidirane škode, datum nastanka škodnega dogodka, datum prijave, datum likvidacije, datum izplačila, znesek izplačila;
- analitična evidenca obveznosti iz naslova škod na zadnji dan poslovnega leta po zavarovancih.

Priloga 8: Tabela za določanje vzorca za preizkus notranjih kontrol – neposredni izpis iz revizijskega programa

| SAMPLE SELECTION | | | |
|---|---|--|--------------------------------------|
| Test of Controls | | | |
| Client: | Zavarovalnica XY | | |
| Period End (mm/dd/yyyy): | 12/31/2007 | | |
| Division: | Oddelek premoženjskega zavarovanja | | |
| Organisational Unit: | Likvidacija škod | | |
| Sub-Process: | Tarifacija | | |
| Control Activity Ref: | 1.3 | | |
| Control Activity: | V tarifaciji preverijo, ali obstaja zavarovanje za nastali primer ter kritje. Kontrolor v primeru kritja izpiše zavarovalno polico ter jo priloži v škodni spis. Postavi prvo oceno rezervacije (če je znana osnova). Če osnova ni znana ali gre za zahtevnejši primer, oceno škode poda cenilec. | | |
| Population and Source (words): | Škodni spisi | | |
| Manual or Automated? | Manual <input style="float: right;" type="button" value="v"/> | | |
| Frequency of Control: | Multiple times a day <input style="float: right;" type="button" value="v"/> | | |
| Number of occurrences per period | 1 | | |
| Total population | More than 360 | | |
| Sample size range: | 25, 30, 45 or 60 | | |
| <i>Factors leading to increased sample size:</i> | | | |
| 1) High inherent or fraud risk? | | | No <input type="button" value="v"/> |
| 2) Higher complexity of the control? | | | No <input type="button" value="v"/> |
| 3) Significant judgement is required? | | | No <input type="button" value="v"/> |
| 4) Knowledge from walkthroughs and prior year audits is negative? | | | Yes <input type="button" value="v"/> |
| 5) Addresses multiple assertions? | | | No <input type="button" value="v"/> |
| 6) Sole control over one or more assertions? | | | No <input type="button" value="v"/> |
| 7) Limited reliance on prior years controls work? | | | |
| Selected Sample Size: | 45 | | |
| Is there more than one person performing this control? | No | | |
| Rationale for selected sample size: | Vzorec nam bo dal ustrezno zagotovilo o delovanju kontrolnega okolja v tarifaciji škod premoženjskega zavarovanja. | | |

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

**Priloga 9: Primer preizkusa notranjih kontrol za škode premoženjskih zavarovanj:
preizkus škodnih spisov, vzorec je 10 (navadno je večji)**

| Št. | Št. škodnega spisa | Št. police | Dokumentacija na škodnem spisu je ustrezna* | Oblikovana rezervacija | Izplačan znesek enak obračunanemu | Podpisi | | | |
|-----|--------------------|------------|---|------------------------|-----------------------------------|--------------------|------------|-------------|---------|
| | | | | | | Zaključni sporazum | Likvidator | Kontroliral | Odobril |
| 1 | TAT/3/07 | 204821 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 2 | AAK/70/07 | 726873 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 3 | AAK/73/07 | 729102 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 4 | POZ/119/07 | 180733 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 5 | STA/764/07 | 169851 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 6 | AAK/7/07 | 711986 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 7 | AK/980/06 | 708836 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 8 | AAK/51/07 | 715396 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 9 | AAK/57/07 | 712040 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |
| 10 | AAK/89/07 | 715737 | DA | DA | DA | DA | DA | DA | DA |

*Ali ima škodni spis ustrezno dokumentacijo: prijava škodnega dogodka, veljavna zavarovalna polica, cenitev, zdravniško potrdilo, zaključni sporazum itd.

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.

Priloga 10: Konti, ki so običajno cilj preizkusa podrobnosti pri reviziji premij in škod

| konto | konto | ime konta |
|-------|-------|---|
| 12 | | kratkoročne terjatve iz neposrednih zavarovalnih poslov |
| | 120 | terjatve do zavarovalcev |
| | 128 | dvomljive in sporne kratkoročne terjatve |
| | 129 | popravek vrednosti dvomljivih in spornih kratkoročnih terjatev zaradi oslabitve |
| 22 | | kratkoročne obveznosti iz neposrednih zavarovalnih poslov |
| | 220 | obveznosti do zavarovalcev in zavarovancev za zneske odškodnin |
| 40 | | čisti stroški za škode |
| | 400 | obračunane kosmate odškodnine |
| | 406 | spremenbe kosmatih škodnih rezervacij |
| 41* | | stroški sprememb čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij |
| 75 | | čisti prihodki zavarovalnih premij |
| | 750 | obračunane kosmate zavarovalne premije |
| | 756** | spremenbe kosmatih prenosnih premij |

*spada pod revizijo zavarovalno-tehničnih rezervacij

**spada pod revizijo prenosnih premij

Vir: Sklep o kontnem okviru za zavarovalnice – SKL 2007, 2006, Priloga.

Priloga 11: Povzetek postopkov in zagotovil na ravni uradnih trditev (SoC)

| Področje v računovodskih izkazih / proces: | Tekoče leto 1. 1. 2007 - 31. 12. 2007 | Preteklo leto 1. 1. 2007 - 31. 12. 2007 | Sprememba | Sprememba % | Povezava na vodilno tabelo | | | | |
|--|---|---|-----------|------------------------|-------------------------------|------------|----------------|------------|----------|
| PREMOŽENJSKA ZAVAROVANJA Obračunani kosmati zneski škod | -1.032.944 | -837.878 | -195.066 | 23,3 % | | | | | |
| ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA Obračunani kosmati zneski škod | -270.961 | -253.084 | -17.877 | 7 % | | | | | |
| Tveganje bistvene napake | | | | Povezava na ACM | | | | | |
| -nepravilni zneski stroškov škod (vpliv na IPI) | | | | | | | | | |
| | | | P | T | ČR | N/O | P&O | V/T | K |
| Zagotovila, pridobljena s preizkusom notranjih kontrol | | | | | | | | | |
| Preizkus notranjih kontrol | | | | | | | | | |
| -vnos škodnih primerov v informacijski sistem | | | | | | | | | |
| | | | x | x | | | x | x | |
| -likvidiranje in oblikovanje škodnih rezervacij | | | | | | | | | |
| | | | | | | x | | x | |
| -izplačilo škod (avtorizacija) | | | | | | | | | |
| | | | x | x | x | | x | x | |
| -knjiženje | | | | | | | | | |
| | | | x | x | x | | | x | x |
| Analitični pregled | | | | | | | | | |
| -podrobni analitični pregled | | | | | | | | | |
| | | | x | x | | x | | x | |
| Preizkus podrobnosti | | | | | | | | | |
| Napravljen v zaključni reviziji: | | | | | | | | | |
| -uskladitev analitičnih evidenc in glavne knjige (premoženjsko in življenjsko zavarovanje) | | | | | | | | | |
| | | | x | x | | | | | x |
| -preizkus podatkov za škode življenjskih zavarovanj (odkupi, smrt, doživetje) | | | | | | | | | |
| | | | | x | x | x | x | x | |
| -preizkus časovne razmejitev | | | | | | | | | |
| | | | | | x | | | | |
| Zagotovila o predstavitvi in razkritjih | | | | | | | | | |
| | | | P | T | V | N | P&O | K | R |
| -pregled kontrolnega seznama razkritij | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | x | x |

Legenda: P-popolnost, T-točnost, ČR-časovna razmejitev, N-nastanek poslovnega dogodka, O-obstoj, P&O-pravice in obveznosti, V-vrednotenje, K-klasifikacija, R-razumljivost.

Vir: Interno gradivo revizijske hiše, 2007.